

INLEIDING.

Het oude Land van Waas begrijpt heel het tegenwoordig bestuurlijk arrondissement Sint-Niklaas met de gemeenten Moerbeke en Waasmunster er bij.

Ten Noorden paalt het aan Nederland; ten Oosten heeft het de Schelde, en ten Zuiden de Schelde en de Durme tot grens.

Langs het Noorden liggen uitgestrekte vette polderlanden, welker schoone vruchten de boeren van Sint-Gillis, Vracene, Verrebroek, Kalloo, Meerdonk, Kieldrecht, Doel enz., elken Donderdag, op de wijde markt van Sint-Niklaas komen te koop bieden. De weiden langs de Schelde en de Durme zijn verre om hunne vruchtbaarheid gekend. Een deel van den Waschen grond is zandig en dor; daar, te Waasmunster, te Belcele, te Stekene enz., staan veel sparrenbosschen.

De boerenstiel houdt de meeste menschen bezig. Veel boerenhoven zijn lief om zien: de woning staat meestal een eind den hof op, vooraan bloeien vruchtboomen of bloemen, op zijde hebt ge de schuur en de stallen in hout gebouwd en met stroo gedekt, achter het huis is de boomgaard of het hofland, en heel de eigendom is door eene haag afgesloten. De boer houdt nog aan den langen blauwen kiel, en de boerin, aan rok en jak, gebloemden halsdoek en zwarten kapmantel.

Lokeren, Sint-Niklaas en Temsche hebben talrijke nijverheidsgestichten; de Wasche blokmakers werken niet alleen voor het binnen-, maar ook voor het buitenland; Sint-Niklaas, Rupelmonde, Steendorp en Stekene hebben groote steenbakkerijen; Doel en andere dorpen die langs de Schelde liggen, houden van varen; veel Kieldrechters verdienen hun brood met het verkoopen van mossels, krekels, krabben en anderen visch.

Het volk, in 't algemeen, is godsdienstig, werkzaam, beleefd en genegen tot zindelijkheid.

* * *

De spraak der Wazenaars is kalm: de toonladder der stembuigingen is niet zeer uitgebreid en de beweging is middelmatig, noch rap, nog traag.

De zinsbouw wijkt, in 't algemeen, weinig af van de geschreven taal; meer eigenaardig zijn de spraakkundige vormen; de schat van woorden en wendingen is vrij groot; het werk der medeklinkers is bijna heel regelmatig; dat zij soms verdwijnen of bijkomen, is meest aan gemak en vloeiendheid toe te schrijven; de klanken zijn, door den band, helder en vol, soms hard en scherp; de korte woorden zelden gerek, de lange, dikwijls verkort.

De Wazenaar wordt in andere streken gemakkelijk verstaan.

*
* *

Over negentien jaar besloot ik het *Waesche Idioticon* te maken.

Alles bijeenbrengen wat de Wasche taal in klanken, vormen, woorden, uitdrukkingen en wendingen van de aangenomen geschreven taal onderscheidends heeft: stout besluit, moeilijke taak!

Rechtuit gesproken, ik en kende al het uitgestrekte der onderneming niet; ik zou het maar weten volgens dat ik meer aan mijn werk vorderen zou, en nu, nu het er op aankomt het *Idioticon* in druk te geven en aan 't openbaar oordeel te onderwerpen, nu zie ik wat ik dorst, en beef om mijne vermetelheid.

Hoe alles opgespoord?... Hoe alles stipt gegeven en verklaard?...

't Ware reeds een levenswerk den volledigen woordenschat van éene plaats te verzamelen, want de honderden bezigheden waar het volk zijn brood mede verdient, de duizenden dingen waar het over spreekt, dat alles heeft zijnen naam. Wat dan gezegd, als men op eene heele streke werkt?... Ieder plaatse brengt haren eigen schat aan: wat daar vreemd heet, is hier gekend; wat hier *zus* heet, noemen ze ginder *zoo*, en een en hetzelfde voorwerp draagt soms in eene en dezelfde streke tien verschillende namen. Kende een Sint-Niklazenaar gansch de taal zijner stadgenooten, hij wiste nog het vierde niet van die der Wazenaars in 't algemeen. Een volledig *Idioticon* maken is niet *oogsten*, gelijk men soms zegt: 't is gemakkelijk den akker te erkennen waar het graan gepikt werd, en 't is mogelijk het laatste aarken op te rapen. Neen! Ik noem het visschen op een grooten vijver: niemand weet wanneer het laatste vischken uit de diepte opgehaald is; ik noem het vinken: honderd vogels vliegen boven de netten, ge moogt u gelukkig achten, zoo ge er tien van vangen kunt. Sommige, dikwijls allerkostelijkste woorden liggen maar in den mond van eenige personen: stontd gij bij hen als zij het woord uitspraken? keekt ge naar den hemel als die zeldzame sterren blonken?...

o! Ik weet het goed: ons *Idioticon* is onvolledig; nog menig vischken zweemt rond in den vijver, nog menige vogel vliegt vrij in de lucht, nog menige ongeziene sterre flikkert in den hemel.

Dan, er is voor de plaatsen eener zelfde streek niet enkel verschil van woordenschat, maar ook dikwijls verschil van uitspraak. Het Land van Waas is in dat geval. Zet eenen inwoner van Lokeren nevens eenen van Bazel, eenen van Tereeken (Sint-Niklaas) nevens eenen van Doel, en ge zult verwonderd staan over de talrijke schakeeringen die aan de Wasche taal eigen zijn, — talrijker, voorwaar, dan de kleuren van den regenboog. Vergeet ook niet dat twee gansch verschillende klanken soms bijna op dezelfde manier uitgebracht worden, dat menige letter dikwijls slaapt of weggelaten wordt, en ge zult verstaan hoe menigmaal de verzamelaar missen kan in het verbeelden van de woorden. Wanneer *au* of *ou*? *ooi* of *oei*? *ei* of *ij*? *ui* of *ij*? *eu* of *ee*? *s* of *sch*? met *h* of zonder *h*? en honderd twijfels meer, die men gemakkelijk vatten zal bij het lezen van onze verhandeling op de uitspraak.

Wie weet er niet hoe moeilijk het soms is, de woorden en de voorwerpen juist te

bepalen en te verklaren?... Om in dit punt gansch onberispelijk te zijn, moet men niet enkel taalminnaar zijn, maar boer, schipper, wever, steenbakker, dier- en kruidkundige, geneesheer, enz., kortom, men moet eene bijzondere kennis hebben van alle vakken en bezigheden.

't Is klaar, er zijn duizend gevaren van te missen en, zonder twijfel, ik heb er niet altijd kunnen aan ontsnappen. Iets toch mag ik verzekeren, 't is dat ik nooit het minste woordeken lichtzinnig opgeteekend en dat ik in alles gewetensvol gehandeld heb.

Ik mag deze inleiding niet sluiten, zonder een woord van dank te zeggen aan de talrijke vrienden die mijn werk ondersteunden en verlichtten. Dank aan al mijne goedwillige medewerkers, met wier naam het *Idioticon* sluiten zal. Dank aan het *Hoofdbestuur van het Davidsfonds* dat, op het voorstel van M. Alf. Janssens, voorzitter der Wasche afdeling, honderd franken stemde voor eenen prijskamp van Wasche idiotismen, welks opbrengst, na gezipf te zijn, veel deugdelijk graan gaf. Dank aan M. J.-A. Van Droogenbroeck, bestuurder bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs, die zijne grondige geleerdheid te onzen dienste stelde voor het onderzoeken en het verbeteren van het handschrift.

Sint-Niklaas, 1 Februari 1900.

LIJST DER BIJZONDERSTE VERKORTINGEN.

- bijv. nw. = bijvoeglijk naamwoord.
bijw. = bijwoord.
C. = *Idioticon van het Antwerpsch Dialect*, door Cornelissen en Vervliet.
D. = *Westvlaamsch Idioticon en Kruidwoordenboek van De Bo.*
gep. w. = gepaarde woorden.
K. = *Kiliani Etymologicum.*
m. = mannelijk.
meerv. = meervoud.
o. = onzijdig.
O. = *Middel- en Oudnederl. Woordenboek van Oudemans.*
onov. = onovergankelijk.
onsch. = onscheidbaar.
overg. = overgankelijk.
R. = *Haspengouwsch Idioticon van Rutten.*
S. = *Algemeen Vlaamsch Idioticon met Bijvoegsel*, van Schuermans.
sch. = scheidbaar.
spr. = spreuk, spreuken.
T. = *Hagelandsch Idioticon van Tuerlinckx.*
tusschenv. = tusschenvorm, *vox media.*
tusschenw. = tusschenwerpsel.
V. = *Woordenboek der Nederl. Taal* van Van Dale.
voornw. = voornaamwoord.
voorz. = voorzetsel.
vr. = vrouwelijk.
wederk. = wederkeerig.
werkw. = werkwoord.
z. wdb. = zie de woordenboeken.

Klinkers en Medeklinkers.

N. B. — Wij beoogen hier alleenlijk de Wasche taal met de geschreven, alsook de verschillende gedaanten der Wasche taal onder malkander te vergelijken.

1. — De korte klinkers *a*, *e*, *i*, *o* en *u* worden kort uitgesproken. *Bal*, *smet*, *lid*, *bol*, *schup*.

2. — De volgende lange klinkers of klanken worden, in 't algemeen, lang uitgesproken : *a*, *e* (scherp, zacht en zwaar), *o* (scherp en zacht), *u*, *ij*, *aai*, *au*, *eeu*, *ei*, *eu*, *ou*, *ui*. *Straat*, *steen*, *neep*, *peerd*, *boom*, *school*, *uur*, *bijl*, *kraai*, *dauw*, *schreeuw*, *lei*, *keur*, *hout*, *kruid*.

3. — De lange *oe* en *ie* worden kort uitgesproken. *Wiel* (kort), *gevoel* (kort).

Nochtans. 1° beide klinken altijd lang vóór *r*. *Boer*, *bier* (lang). 2° Bij sommigen klinkt *ie* lang vóór *f*, *g*, *p*, *s* of *z*, en *oe* vóór *d* of *t* alleen. *Lief*, *liegen*, *diep*, *niesen*; *hoed*, *voet* (lang); *goeds* (kort).

4. — De volgende lange klinkers of klanken worden soms kort uitgebracht : *a*, *au*, *e* (zacht en scherp), *ei*, *eu*, *ie*, *ij*, *o* (zacht en scherp), *oe*, *ou* en *ui*.

N. B. — Deze verkortingen zijn in alle streken niet gelijk : wij zullen hier alleenlijk de algemeenste aanstippen. Bij rappe en ongeleerde sprekers zijn zij beter te hooren dan bij trage en geletterde. Zij verdwijnen, zoohaast de spreker op den te verkorten klank de aandacht vestigen wil.

A verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je*, uitgang der verkleinwoorden. *Baasken*, *maatje(n)*.

2° In de werkwoorden, vóór de stamletters *t*, *k*, *m* en *p*, telkens die van den uitgang *d* of *t* gevolgd zijn. *Gij praat*, *gemaakt*, *beschaamd*, *hij slaapt*.

3° In afgeleide woorden, als zij van eenen medeklinker en *s* gevolgd is. *Traagst*, *vaagsel*, *kaamsel*.

4° Ook *d* en *m* der volgende toonlooze lettergreep doen bij velen de *a* verkorten. *Naderen*, *kamer*.

Au verkort vóór *-sken* in de verkleinwoorden. *Pausken*, *sausken*.

Ou is in hetzelfde geval. *Kousken*.

De zachte *e* verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *je* en *ken*. *Beetje*, *neepken*. In *gebedeken*, enz. blijft zij lang.

2° In de werkwoorden wier stamletter *k*, *l*, *m* of *t*, van den uitgang *d* of *t* gevolgd is. *Gij spreekt*, *speelt*, *eet*.

Zoo ook in *geweest*. Vandaar het woordenspel : *gewist is eene mande en gewijmd is eene wieg*.

De scherpe *e* verkort 1° in gesloten lettergrepen voor *ken* en *je*. *Steentje*. In *beenken*, enz., blijft zij lang.

2° In de werkwoorden die uitgaan op *eeken*, *eepen* en *eeten*, wanneer de stam door den uitgang *d* of *t* gevolgd is. *Gij speet*, *geweekt*, *gezeept*.

Ei verkort in gesloten lettergrepen op *l* en *s* vóór den uitgang *ken*. *Peilken*, *reisken*.

Eu verkort in gesloten lettergrepen vóór *ken*. *Steurken*, *deurken*.

Ie verkort vóór *-rken*. *Bierken*.

Zoo ook *oe*. *Boerken*.

IJ verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je*. *Profijtje*, *schijfken*, *lijntje*, *bijlken*, *pijpkken*.

2° In de werkwoorden wier stamletter *k*, *l*, *n*, *p* en *t* door den uitgang *d* of *t* gevolgd is. *Gedijkt*, *gevijld*, *gij schijnt*, *gij grijpt*.

De zachte *o* verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je*. *Schoolken*, *nootje*.

2° In de werkwoorden op *oken*, als de *k* van den uitgang *t* gevolgd is. *Gij stookt*.

3° Bij velen ook vóór de *m* eener toonlooze lettergreep, *zomer*, *komen*, *schromelijk*.

De scherpe *o* verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je*. *Bootje*, *loopken*.

2° In de werkwoorden wier stamletter *k*, *p* of *t* van *t* gevolgd is. *Gij loopt*, *gij rookt*.

Ui verkort 1° in gesloten lettergrepen vóór *ken* en *je*. *Buisken*, *ruitje*.

2° In de werkwoorden, telkens *d* of *t* volgt op den stam *uik*, *uim*, *uin*, *uip*, *uit*. *Gij stuikt*, *gij kruipt*.

— —

5. — De korte *a* heeft den alphabetischen klank, maar open en niet scherp gelijk de Fransche *a*. *Bal*, *stad*, *rap*.

De lange *a*, lang uitgesproken, klinkt in sommige plaatsen altijd gelijk de geschreven *ou*; in andere, gelijk te Sinaai, klinkt zij ook gewoonlijk als *ou*, maar verandert *ou* in *ouë* of *oa*, vóór *d*, *t*, *n*, *r*, *s*. *Praten* = *prouten*, *prouëten*, *proaten*. Te Doel klinkt zij daaromtrent als *aë*. *Praëten*.

Uitzondering. Zij heeft den zuiver alphabetischen klank 1° in het midden en op het einde der meeste eigennamen, *Maria*, *Malia*; 2° gemeenlijk, in de ongelijkvloeiende werkwoorden die in den 2^{den} hoofdvorm *a* hebben, *gij laagt*, *wij zaten*; 3° in *fa*, *la* en *ja* verwonderend en goedkeurend; 4° bij velen, in *braaf*: *kind*, *ge moet braaf zijn*; 5° kort in *sa*, en *ja* toestemmend nevens *ja* = *jou*; 5° kort of lang, in *ba* en *ha*.

De lange *a*, kort uitgesproken, wordt van *ou* (lang) *ou* (kort) en bij velen zelfs *o*; van *ouë* of *oa*, *ou* (kort); van *aë*, *aë* (kort en bijna versmolten); ja, te Bazel en omliggende wordt zij korte alphabetische *a*. *Baas*, *baasken* = *bous*, *bousken* (kort), *bosken*, *basken*; = *boas*, *bousken* (kort); = *baës*, *baësken* (kort).

6. — *Aai* klinkt als *oa*, bij velen met den doffen naslag der toonlooze *e*. *Kraai* = *kroa*, *kroaë*.

7. — *Au* en *ou*, lang of verkort, klinken als lange of korte alphabetische *a*. *Bout*, *boutje* = *baat*, *batje*; *paus*, *pausken* = *paas*, *pasken*.

Te Doel luiden zij beiden *aëw*, met tweeklank. *Dauw* = *daëw*; *hout* = *haëwt*.

8. — De korte heldere *e* klinkt, in 't algemeen, daaromtrent, als *ei* kort (= *ai* in 't Fr. *main*), gelijk te Sinaai, of als *ij* kort (= *e* in 't Fr. *les*), gelijk te Doel. *Mes* = *meis* (kort) *mijs* (kort).

De zachtlange *e*, lang uitgesproken, heeft den alphabetischen klank. Wordt zij kort uitgesproken, dan zouden wij, volgens de Wasche uitspraak, ze moeten verbeelden door *i*.

De scherplange *e*, lang uitgesproken, klinkt *ieë*. *Steen* = *stieën*.

Als men ze verkort, blijft de doffe naslag weg. *Steentje* — *stientje*.

De zware *e* klinkt gewoonlijk als *ijë*, of als *ij* gelijk te Doel, of als *ijë* in de zeer platte uitspraak van Sint-Niklaas. *Peer* = *pijer*, *pijr* en *pijjer*.

9. — *Eeu* klinkt *ieë*. *Schreeuw* = *schrieë*.

10. — *Ei* klinkt, zonder tweeklank, gelijk *i* in 't Fr. *injure*.

Tusschen de korte en lange *ei* is verschil van duur, geen verschil van klank.

11. — *Eu* heeft den gewonen klank. *Steur*.

Wanneer zij verkort, staat zij gelijk met de Wasche korte heldere *u*. *Sturken* = *Sturken*.

Nochtans, in de platte uitspraak van Sint-Niklaas en Temsche, klinkt zij, lang, als zachtlange *e*, en, verkort, als Wasche *i*. *Meulen* = *melen*, *deurken* = *dirken*.

12. — De toonlooze *i* klinkt als toonlooze *e*. *Gedurig* = *gedureg*.

De heldere *i* klinkt als zachtlange *e*, zeer kort uitgesproken. *Lid* = *leed* (kort).

Uitzonderingen. 1° Zij luidt als de Fransche *i* in *vis*, in de woorden met *i-a*, gelijk *kipkap*, *mikmak*, enz.; alsook, bij sommigen, in eenige andere woorden, gelijk *kist*, *gist*, *wist* (van weten), *fisch*, *gips*, enz...

2° Te Lokeren gaat zij over naar de korte *u* (= *eu* kort). *Brit* = *brul*; *wil* = *wul*.

13. — *Ie* en *oe* klinken op gewone wijze.

14. — *Nieuw* klinkt bij sommigen *nief*, bij anderen *nuuf* (kort); *nieuws* = *nies* en *nuus* (kort).

15. — *IJ* toonloos, klinkt als *e* in 't Fr. *ces*. *Vriendelijk* = *vriendelec*.

In *leelijk* en *kwalijk* luidt zij als toonlooze *e*.

Wanneer zij helder is, klinkt zij, in 't algemeen, als *è* in 't Fr. *père*. Nochtans, zij luidt als *ei* 1° te Doel altijd, en met een lichten tweeklank, 2° in de overige plaatsen, in *ij*, uitgang der zelfst. naamwoorden, 3° bij eenigen, in de persoonlijke voornaamwoorden en de bezittelijke bijvoegl. naamwoorden.

16. — De korte *o* heeft den alphabetischen klank. *Gebod*, *non*.

De zachtlange *o*, lang uitgesproken, heeft ook den alphabetischen klank. *School*, *scholen*.

Wordt zij verkort, dan slaat zij haast gelijk met de korte *o*. *Schoolken* = *scholken*.

De scherplange *o*, lang uitgesproken, luidt *uë* in veel dorpen, *oeë* in 't midden van Sint-Niklaas en langs de Schelde, *oë* te Doel. *Boom* = *buëm*, *boeëm*, *boëm*.

Kort uitgesproken, wordt *uë* tot *uu* (kort), *oeë* tot *oe* (kort) en *oë* tot *o* (kort) gebracht. *Poot* (patte), *pootje* = *puët*, *puutje* (kort); = *poeët*, *poetje* (kort); *poët*, *potje*.

17. — *Oei* en *ooi* klinken beide bijna overal gelijk *oeë*.

Te Doel is er een klein verschil op te merken, zoodat *oo* van *oe* wat te onderscheiden is. Op Tereeken, te Sint-Niklaas, klinkt bij sommigen *oei* als *ieë*; *groeien* = *grieën*.

18. — De toonlooze *u*, waar zij uitgesproken wordt, klinkt als toonlooze *e*. *Zenuwe* = *zeneuwe*.

De heldere korte *u* klinkt, behalve in vreemde woorden, als *eu* kort uitgesproken. *Hut* = *heut* (kort); maar *Petrus* = *Petrus* (kort).

In de platte uitspraak van Sint-Niklaas en Lokeren, klinkt zij daaromtrent als *i*, of als zachtlange *e* kort uitgebracht. *Put* = *pit*, *peet* (kort).

De lange *u* heeft den alphabetischen klank. *Uur*.

Nochtans 1° als zij het woord eindigt of van *w* gevolgd is, wordt zij, in 't algemeen, als *ou* uitgesproken, ofwel als *ouw* gelijk te Temsche, of als *a* gelijk te Bazel, of als *aëw*, gelijk te Doel; *nu* = *nou*, *na*, *nouw*, *naëw*; *schuw* = *schou*, *schouw*, *scha*, *schaëw*; 2° in 't midden der woorden klinkt zij, in de platte taal van Sint-Niklaas en Temsche, gelijk *ie*. *Gebuur* = *gebier*.

19. — *Ui* klinkt, zonder tweeklank, gelijk *eu*, in 't Fr. *heure*.

Nochtans, in de platte uitspraak van Sint-Niklaas en Temsche klinkt zij als *è* in 't Fr. *père*, dus als gewone *ij*.

Om met die uitspraak te lachen, roept men soms op die van Temsche: *der zit ne pijt in de schijt en hij kan der om den dijvel nie ijt*; daarop ook de spreuk van den soldaat die gisteren in *Lijk* (Luik) lag en nu in *Leven* (Leuven) wedergekeerd is.

20. — De zachte *b*, *d*, *g*, op 't einde der woorden, klinken scherp, gelijk *p*, *t* en *ch*. *Heb* = *hep*, *bad* = *bat*, *dag* = *dach*.

Nochtans, wanneer *b* en *g* aanstonds gevolgd zijn van eene *d* die zacht uitgesproken wordt, blijven zij zacht. *Ik heb dien mensch gezien*; *ik klaag daarom*.

21. — Wanneer een woord met een verwanten medeklinker eindigt en het volgende met zulk eenen begint, zijn zij beide scherp; behalve wanneer de tweede *b* of *d* is, dan zijn zij alle twee zacht. *Ik sag daar langs ten hof cheeneen plant*.

22. — Menige scherpe medeklinker wordt zacht, wanneer het volgend woord met eenen klinker begint. *De zonne gaad onder, het huiz iz afgebroken*.

23. — *D* blijft weg 1° zeer dikwijls in de uitgangen *de*, *den* en *der*, wanneer zij onmiddellijk van een langen klank voorafgegaan zijn: *Spa(de)*, *ste(d)en*, *we(d)er*. 2° Somwijlen vóór de uitgangen *el* en *m*: *Zaal (zadel)*, *boe(d)el*, *boom (bodem)*. 3° In gansch de vervoeging van de ongelijkvloeiende werkwoorden wier eerste hoofdvorm op *ind* eindigt, en in die van *branden*, *schenden*, *wenden*, *worden*, en *zenden*.

Er is verschil tusschen *vader* en *vaar*, *broeder* en *broer*, *moeder* en *moeër* of *moer* (z. *Idioticon*).

Zelfs dubbele *d* is weg in *aar (adder)*, *door* (*dodder*, *dooier*) en *moor* (*modder*).

D valt nog dikwijls weg 1° op het einde van het eerste deel eener samenstelling: *bloeblein*, *broewolf*; 2° wanneer zij van andere medeklinkers omgeven is: *beleeft* (*beleefd*), *vermaerst* (*vermaard*).

24. — *H* klinkt nooit. *Hel* = *el*.

25. — *Md* en *mt* luiden daaromtrent als *mpt*. *Hij komt* = *kompt*.

26. — *N*, in hetzelfde woord van een anderen medeklinker gevolgd, is zeer zwak. *Band*, *zink*, *wensch*, *want*.

N, in *en*, uitgang der woorden, valt vóór de meeste medeklinkers weg; zelfs langs den Scheldekanthoort men ze alleenlijk bezigen om eene gaping te vermijden. *Wij loope rap*; *ik zal eens kome*.

Dat geldt ook in de samengestelde woorden. *Peerdestal*, *wageslag*.

Ng is een enkele neusklank in de werkwoorden, alsook in de zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden waar *ng* onmiddellijk door *e*, *s*, *er* of *en* gevolgd is. *Hangen*, ik *hang*, *lange*, *zanger*.

Als *ng* de zelfstandige, de bijvoeglijke naamwoorden en de bijwoorden sluit, dan klinkt *g* bijkans gelijk *k*. *Zang* = *zank*; *lang* = *lank*. Nochtans, in *bang* blijft de *g*.

In *ens*, toonloozen uitgang der woorden, is *n* bij de meesten gewoonlijk niet te hooren. *Stillekens* = *stillekes*; *verkens* = *verkes*; *langst levens*, *langst bezens* = *leves*, *bezés*.

N helt over naar *m*, wanneer er aanstonds eene *b* of eene *p* komt. *Zijm* (zijn) *boter*; *zompot* (*zonpot*, *zaanpot*).

27. — *R* wordt veelal onderdrukt, wanneer zij onmiddellijk door *s*, *sch*, *st* of *z* in hetzelfde woord gevolgd is. Zoo in *baars*, *keers*, *varsch*, *dorschen*, *harsenen*, *vorst*, *horzel*, enz...

Zij is nochtans tē hooren als, in *rs* de *s* 1° het teeken is van den genitief of van het meervoud : *vaders*; 2° deel maakt van *ste*, uitgang van den overtreffenden trap : *zuurste*; 3° deel maakt van den bijvoeglijken uitgang *sch* : *boersch*.

28. — *Sch* wordt maar uitgesproken in het begin der woorden. *Schuur*, *schotel*; *wasschen* = *wassen*.

Nochtans, te Exaarde en omliggende klinkt zij ook in het midden der woorden. *Mus-schen*, *kuischen*.

29. — *W* is, buiten den waterkant, niet te hooren in de verbindingen *auw*, *eeuw*, *ouw* en *uw*. *Dauw* = *da*.

Wr. luidt altijd *vr.* *Wreed* = *vreed*.

— — —

30. — Menige klinkers verwisselen, wat dikwijls toe te schrijven is, óf aan verwantschap in oorsprong en plaatselijke uitspraak, óf aan den klemtoon, óf aan den volgenden medeklinker.

De bijzonderste gevallen zijn :

Scherplange *e* en *ei*. — *Beetel*, *bescheed*, *dreegen*, *eek*, *geet* nevens *geit*, *lee(de)n*, *reeken*, *reen*, *schee(de)n*, *schreeën*, *steegeren*, *wee(de)*, *wee(de)n*, *zeek*, *zwee*, enz... Daarentegen *gemein* nevens *gemeen*, *meinen* nevens *meenen*, enz...

Zachtlange *e* en *ei*. — *Veel* (*terre*), *denen*, enz...

Eu en zachtlange *o*. — *Deur*, *heulen*, *heuning*, *keuning*, *meugèn*, *peuren* nevens *poren*, *reutelen* nevens *rotelen*, *veur*, *weuning*, *zeu*, *zeun*, enz.; — *boken*, *loteren*, enz...

Korte *u* en korte *o*. — *Bucht*, *dobbel*, *drummen*, *drup*, *duffelen*, *dul*, *frotsen* en *frutselen*, *grummen*, *krok* en *kruk*, *krol* en *krul*, *locht* en *lucht* (air), *trot* en *trut*, enz...

I en *u*. — *Bedillen* en *bedullen*, *beschimmelen* en *beschummelen*, *dibben* en *dubben*, *dinken* (dunken), *fritselen* en *frutselen*, *lucht* (licht, léger), *stik*, *tikken* en *tukken*, *vertrutselen*, en *vertrutselen*, *zillen* en *zullen*, enz...

I, *ie* en *ij*. — *Begrijp*, *bieteman*, *bieter*, *drij*, *dijsel*, *ieken*, *iever*, *Januarij*, *kiekkas*, *kiet* en *kijt*, *pijk*, *pollevie*, *tieger*, *vliem*, *vlietig*, enz...

Uu, *ui* en *ie*, *ij*. — *Dier* (cher), *giechelen* en *guichelen*, *kiet* en *kuit*, *kruit* (krijt), *mijt* en *muit*, *muur* (fourmi), *oblu* en *oblie*, *pielewieter* en *pielewüiter*, *stiet* (stuit), *vier* en *vuur*, *zier* en *zuur* (in den draad), enz...

O en *oe*, welke klankverwisseling veel bij moeders en kinderen waar te nemen is. *Boel* en *bol*, *boetsen* en *botsen*, *broebelen* en *brobbelen*, *doef*, *hoebel*, *loem* en *lom*, *poelsen* en *polsen*, *schoebejak* en *schobbejak*, *sloek* en *slok*, *sloep* en *slop*, *toep* en *tjoep* en *top*, enz...

Ie, op 't einde der woorden, voor toonlooze *e*. *Enzie* nevens *enze*, *terrie* en *gerrie* nevens *terre* en *gerre* (tarwe, garwe).

Uu, *ui* en *oe*. — *Abuus*, *afroefelen* en *afruifelen*, *buten* en *buiten*, *duvel*, *duzend*, *geroetzemoes* en *geruizemoes*, *kaproen* en *kapruin*, *knoest* en *knuist*, *poezie* en *puzie*, *stuut* en *sluit*, *wuiten* en *wuten*, enz...

Ui en scherplange *o*. — *Boogen* nevens *buigen*, *ploozen* nevens *pluizen*, *slooven* nevens *sluiven*.

A(a) en *e*(e). — *Aakster* en *ekster*, *alfrank* en *elfrank*, *ast* (eest), *leeg* (laag), *lekmoes*, *schrepen*, *schets* en *schaats*, *slek*, *speeten*, *tem*, *tetteren* en *tateren*, *tets*, enz...

A en *o*. — *Brocht* (*bracht*), *docht* (*dacht*), *domp*, enz...

Eu en zachte *e*. — *Jeneuvel* (genever), *kneuvel*, *leun* en *leen*; te Doel : *speulen*, *veul*, *zeuwen*; te Sinaai : *geuvel*.

Scherpe *e* en *ie*. *Bee(de)n* (bieden), *wee(de)n*, (wieden) *dendeen* (die), *kleester* en *kliester*,

melkwee en *melkwie*, *weel* en *wiel*. Daarentegen *spric* nevens *spreeuw*, *wieg* voor *weeg* (bij mulders).

U en *e*. — *Afspetten* en *afspuiten*, *bent* en *bunt*, *letter* (luttel), *rend*, enz...

Aa, verkortende, wordt in sommige woorden *o*. *Komsel*, *boinst*, *host*, *zompot* (zaanpot).

Waar *d* wegblijft, wordt de voorgaande *ij* meestal, niet als Fr. *è*, maar als *ei* uitgesproken. *Strijden* = *strein*.

Er zijn nochtans veel uitzonderingen aan dezen regel.

IJ klinkt ook *ei* in *rijen* (rijgen) *zijen* (zijgen)...

Waar *d* voor zachtlange *o* wegblijft, wordt deze bij meest allen scherp en als *oeë* uitgesproken. *Geboon* = *geboeën*.

Aai wordt in verscheiden woorden *ei*: *eiken*, *heien*, *bleister*, *lei* (laai). Nevens *gedwee* klinkt *gedwaai*, *wa(t) is*, *da(t) is*, samengetrokken, geven *was* en *weis* (kort), *das* en *deis* (kort).

E vóór *l* verandert te Lokeren en te Sinaai veel in *a*: *spal*, *wal*, *pal*, enz...

Vóór *m* wordt *oe* soms *o*. *Blom*, *rommen*, *verdommen*.

E vóór *n* wordt zeer dikwijls *i*. *Bringen*, *dinken* en *denken*, *ingel*, *inkel*, *inkt*, *krinken*, *lingte* (lengte), *mingelen*, *schinken*, *string*, *wintelen* en *wentelen*. Veelvuldig ook is de verwisseling van *i* in *e*. *Blend*, *destel*, *gewende* en *gewinde*, *kles*, *krempen*, *lep*, *schel*, *schetsch* en *schitseh*, *splenter*, *strek*, enz...

Als te Doel *a* en *i* van *nd*, *nt* of *nk* gevolgd zijn, worden zij wat verlengd.

Bij velen verlengt *e* vóór *g*. *Leggen* = *leigen*; *zeggen* = *zeigen*.

Ans, *ens* en *ins* wordt opgelost in *es* en *eis*. *Deizen*, *deisteren*, *eis*, *geister*, *gleister*, *keister*, *peizen*, *veister* nevens *venster* en *vuister*.

Nochtans, bij eenigen, gelijk te Kruibeke, wordt *ans* *as*. Vandaar *dasteren*, *gasteren*, *kastèr*.

Men bemerke hier ook *muik* nevens *munk*, *mussel* en *muizel* (kort), nevens *minsel* (De Bo); *ussel* nevens *unsel*; *Waasmuister* (Waasmunster); *sloes* nevens *slons*; — *klassen* nevens *kletsen*, en *afketsen* nevens *afkassen*.

Vóór *r* komt veelal zware *e* in plaats van de gebruikelijke *a*. *Avegeer*, *eerde*, *eers*, *eren*, *geren* (geerne), *heerd*, *hering*, *keers*, *kleeer*, *lanteern*, *leers*, *Meert*, *neerstig*, *peerd*, *perel*, *pileer*, *scheer*, *steert*, *veerdig*; *veers*, *veren* (*naviguer*), *verveerd*, *weerd*, *zweerd* (*épée*), en in den uitgang *eer* (*leer*, *neer*): *appeleer*, *Wazeneer*.

Zware *e* komt ook voor in *beer* (*ours* en vloeistof), *begeren*, *deren*, *kerel*, *meer* (*lac*), *meersch*, *meerlaan*, *peer*, *scheren*, *smeer*, *teerling*, *teren*, *weren*, *zweren* (*s'ulcérer* en *jurèr*). Alsook in *degen*, *everecht*, *geef* (gaaf), *geel* en *scheel*.

R werkt op verschillende wijzen op korte *a*, *e*, *o*, *u*.

Waar de korte *e* gewoonlijk klinkt als in 't Fr. *les*, gelijk te Doel, luidt zij vóór *r*, gelijk *ai* in *main*, en wordt gerekt, daaromtrent als *ei*, wanneer *r* óf alleen staat, óf gevolgd is van *f*, *g*, *k*, *m*, *p*. *Ker*, *kerf*, *berg*, *kerk*, *zwerf*, *scherp* = *Keir*, *keirf*, *beirg*, *keirk*, *zweirf*, *scheirp*. Daarentegen, waar zij gewoonlijk als *ai* in *main* klinkt, luidt zij, in hetzelfde geval, daaromtrent als zware *e*. Zoo zeggen zij te Sinaai *wiyrk*, *kiyrk* voor *werk*, *kerk*.

Korte *a* vóór *r* verandert op veel plaatsen in *e*. *Hert*, *smert*, *berd*, *pert*, *zwert*, *perk*, *erm*, *berm*, *derm*, *werm*, *ker*, *sper*, *ster*.

Nevens den vorm met *e*, bestaat ook hier en daar voor sommige woorden de vorm met *a*. *Bard*, *kar*, *spar*.

Elders, gelijk op Tereeken te Sint-Niklaas en deels te Lokeren, blijft de *a* bijna overal, neemt ja, de plaats der *e* en wordt eene grove lange alphabetische *a*. *Kerk* = *kaark*, *ver* = *vaar*, *zerk* = *zaark*.

De uitspraak *ijj* wordt belachelijk gemaakt in de volgende spotspreuk: *ik sloeg mijnen iijrm tegen de kiijrk en ik kost in geen veertien dagen wiijrken*; de uitspraak *aa* in: *Ginter*

vare komt een *kare*, en *Baarg* (Amelberg), *gade mee naar de kaarke*, *ze spelen der op de flijte*.

Korte *a* voor *r* wordt in eenige woorden zware *e*. *Dwars* = *dwees*; *karn* = *keern*; *marsman* = *meesman*.

Ers wordt somwijlen *as* of *aas*. *Persen* = *passen*; *kers* = *kaas*; *pers* (perzik) = *paas*.

De uitgang *ares* wordt samengetrokken tot *as*, en *eres* tot *es*. *Wazenaes* = *Wazenas*; *kosteres* = *kostes*.

De *o* klinkt bij velen als korte *ui*, wanneer zij gevolgd is van *rd* of *rt*, *rf* of *rv*, *rg*, *rm*, *rp*, *rsch* en *rst*. Zoo in *kort*, *korf*, *korven*, *borg*, *storm*, *dorp*, *do:schen* (zonder *r*), *borst* (zonder *r*)...

Te Doel nochtans klinkt de *o* ook soms als korte *u* (eu), en in de platte spraak van Sint-Niklaas en Temsche, wordt zij als zachte *e* zeer kort uitgesproken. *Dorp* = *durp*, *dirp*.

Korte *u* gevolgd van *r* klinkt juist als *o* in hetzelfde geval. *Burg* en *borg* staan gansch gelijk.

Scherplange *o* komt, voor zachtlange *o*, in eenige vreemde woorden, en in eenige echt Vlaamsche, bijzonderlijk voor *r*. *Booren*, *droog*, *droogen*, *dooren*, *framboos* (ook met zachte *o*); *gewoon*, *hooren* (hoorn, horen), *kantoor*, *komfoor*, *koor*, *kooren* (koorn), *matroos*, *moor*, *persoon*, *Roomen*, *roomer*, *roos*, *root*, *rooten*, *smooren*, *spook* (ook met zachte *o*), *spoor* (ook met zachte *o*), *stool*, *stooren*, *telloor*, *toon*, *troon*.

In den toonloozen uitgang *sem* verandert bij velen *e* in *o*. *Asom*, *bessom*, *bliksom*, *daaksom*.

In de toonlooze lettergreep vóór de geklemtoonde verandert soms *a* in *o*, *a* in *e*, *e* in *a*, *o*, *u* en *ij* in *e*. *Abendant*, *almenak*, *bebijn* en *babijn* nevens *bobijn*, *bagijn*, *begage* nevens *bagage*, *balul* nevens *belul*, *bekans*, *benaar* (bijna), *bezonder*, *fezant*, *bezin* en *bozin*, *gereel*, *sjaneuvel* (genever), *katheliek*, *kalemink*, *krokediël*, *magezijn*, *mavrouw*, *menheer*, *malaatsch*, *paredijs*, *plafeneeren*, *plezant*, *plezier*, *renonkel*, *repebliek*, *schandeleus*, *schorseneel*, *rasteel* en *resteel*.

Ja, de lange *a* kan, door den invloed der geklemtoonde lettergreep, korte *o* worden. *Akelei* = *okelei*, *oventuren* nevens *aventuren*, enz...

Men bemerkte nog 1° den langen klinker in *bloos*, *eeg*, *fleus* (flus), *keting*, *moortel*, *paart*, *betrapen*, *eemer*, *schoor* nevens *schor*, *grepel* nevens *greppel*; 2° den korten klinker in *bessem*, *druppen*, *schillen* (schelen), *doppen* (doopen), *vremd*, *krummel* nevens *kruimel*, *aantakelen* nevens *aantakelen*, *enze* nevens *eenze*; de klankverwisseling in *spriet* voor *sproet*; *eur* voor *uier*; *mergen* voor *morgen*, *borsten* voor *bersten*; *bors* voor *beurs*; *buuk* voor *beuk*; *forneis* nevens *fornuis*; *balijn* voor *balein*; *ommers* voor *immers*, *locht* voor *licht* (*léger*) en *flonk* nevens *flink*; *zweerd* voor *zwoord*, en *vloot* voor *vleet* (visch), *dweepen* voor *dwepen*, *keet* (scherp) voor *keet* (zacht); *wooren* (ook *ooren*) te Doel, voor *worden*.

31. De bijzonderste verwisselingen in de medeklinkers zijn :

B en **p**. *Pikkel* (bikkel), *plekken* (blikken), *hoppen* en *toppen*, *hoppetoppen*, *pochel*, *kabelen* nevens *kappelen*, *hoebelen* (hoepelen), *barstig* en *parstig*, *knoebe* en *knoep*, enz...

B en **v**. *Abendant* en *avendant*, *blanderen* en *vlanderen*, *hoebel* en *hoevel*, *huiben* en *huiven*, *savel*, *bochtig*, *viggen*, *zeeber* en *zeever*, *schoebejak* en *schoevejak*, enz...

B en **m**. *Bedeene* en *medeene*, *hemmen* en *hebben* enz...

Zoo ook **p** en **m**. *Kwelp* en *kwelm*, *termentijn* (terpentijn).

D en **t**. *Den* (dan) en *ten*, *dadde* en *datte* (dat), *lingde* (lengte), *oorden* (oorten), *schudden* (schutten, tegenhouden), *hoogde* en *hoogte*, *breedde*, *pledderen*, *ginter*, *glat*, *hart* (hard), *wetten* (wedden), *daken* en *taken*, enz...

F en **p**. *Fleurus* (pleurus), *toefen* en *toepen*, enz...

F, v en w. *Vrom* (wederom), *kazuivel*, *schafeling*, *fribbelen*, *ievers*, *forket*, *fezelen* en *vezelen*, *polfer*, *weef* (weduwe), *terf*, (tarwe), *gerf* (garwe), *frank* (wrang), enz...

F en'g of ch. *Schraaf* (schraag), *zift* en *zicht*, *ziften* en *zichten*, enz...

G, ch en k. *Biskop*, *merk* (merg), *zichel* (sikkel), *spiechel* (spiegel), *taggentig* (tachtig), *weekluis* (weegluis), *frank* (wrang), *surgel* en *surkel*, *wachelen* (waggelen), enz...

G en w. *Achtergaarster* en *achterwaarster*, *murg* (murw), *dougen* (douwen).

G en j. *Afjonstig*.

D en z. *Dwenselen* en *zwenselen*, *djak* en *zjak*, *de* en *ze*, uitgang van sommige zelfst. naamwoorden : *enze* (eend), *Schelde* en *Schelze*.

K en p. *Dokken* en *doppen*, *fokken* en *foppen*, *snerken*, *mok*, enz...

K en t. *Kaïeten* en *kaïeken*, *stuik* (stuit).

L en n. *Anteratie* en *alteratie*, *klippel* (knippel), *sloester* en *snoester*, *pillemijn* en *pinne-mijn*, enz...

L en r. *Barber*, *sleuter* en *sleutel*, *klipper* en *klippel*, *alevel* en *alever*, *brander*, *geneuwel*, *beteuteld* en *beteuterd*, *letter* (luttel), *broekaros* (bloedkaros), *broeien* en *bloeien* (van het graan), *braaien* en *blaaïen*, *schemelen*, *taleesten* en *tareesten*, *stool* en *stoor*, *tikkelen* en *titterken*, *klakken* en *krakken*, *zeeblaken* en *zeebraken*, enz...

M en n. *Bedeeme* en *medeene*, *kiem* (kien), om voor *on* en *ont* : *ombermhertig*, *ompartijdig*, *omgedurig*, *omnoozel*, *omsien* (ontzien), *omtgaaen* (ontgaan), enz...

S, z en sch. *Hees* (heeze stem), *elsen* (elzen), *te samen*, *verrijsenis*, *zichel*, *zok*, *zap*, *hooschen* (hoozen), *fuselen* en *fuzelen*, *aarsig* en *aarzig*, enz...

W en m. *Deelm* (deluw), *zwaalm* (zwaluw), *meps* nevens *weps*, *me* voor *we* (wij).

32. In plaats van *sp* komt altijd *ps*. *Heps*, *weps*, *vepsers*, enz...

R verspringt soms. *Gars* (gras) en *gres*, *wort* en *wert* (wrat), *percies* (precies), *krawei* (karwei).

lm wordt, bij de kinderen, veel *mel*, *zwamel* voor *zwaalm*; zoo ook wordt *rm* *mer*, *eimer* (arm), *keimeren* (kermen).

Mel wordt *lm* in *beschulmen* nevens *beschimmelen* en *beschummelen*; en *l* verspringt in *fierlefluit*, nevens *flierefluit*.

33. *R* verschijnt soms in de toonlooze lettergreep vóór de geklemtoonde. *Appertijt*, *fernijn*, *medercijn*, *kornijn*, *karnalie*, *sartijn* (satijn).

Dj, sj, tj, zj komen voort, soms uit *d, s, t*, soms uit *j*. *Djompel*, *djompelen*, nevens *dompel* en *dompelen*; *sjompelen* nevens *sompelen*; *sjaffelen* nevens *saffelen*; *tjoep* en *sjoep* nevens *toep*; *djumenis* en *jumenis*; *Djaak* en *Zjaak* (Jacob).

Men bemerkte *d* in *de dulder* (de ulder), *de dons* (de onze), *drom* nevens *rom*, *blaud* en *graud* (blauw en grauw); *de* en *te* in *wadde*, *dadde*, *watte*, *datte*; *el* in *gindsel*, *onsel* en *tdexel*; *g* in *griemeling* nevens *riemeling*, en in *grad* nevens *rad*; *k* in *kleem*; *l* in *pluimsteen* en *kloesteren*; *p* in *klamp* (klam), *kwamp* nevens *kwam*, *namp* nevens *nam*; *r* in *schruil* nevens *schuil*; *sch* in *slinksch*, *schuinsch*, nevens *stuur* (stuursch); *t* in *stroot*, *tveertig*, *twijftig*, *tzestig*, *tzeventig*, *tnegentig*, *tseffens*; *te* in *eenigte*, *sommigte*, *menigte* (menige); *v* in *ruiven* (ruien); *w* in *wooschen* nevens *hooschen*, *woelen* nevens *hoelen*, en in *wesp* (esp).

S, t, st komen dikwijls overbodig bij bijwoorden. *Allijst*, *binnenst*, *gintert*, *ieveranst*, *neffent*, *zegers*, enz...

N komt somwijlen bij of blijft achter. *Affel*, *erft*, *ies* en *nies*, *naveniant*, *neef* (heef), *neulen* nevens *heulen* (in het spel), *nonkel*, *nopnaad*, enz...

Zoo ook *t* achter *f* en *s*. *Mes* (mest), *rijs* (rijst), *rost*, *schelf* nevens *schelft*, *tast* nevens *tas* (bij smeden), *teemst* nevens *teems*, *whis* (whist).

Zoo ook de uitgang *de*. *Eeg* nevens *cegde*, *Schel* nevens *Schelde*, *spel* (speld), *spin* nevens *spinde*.

Het is veel eigen aan de woorden die eene kleine weerde in de rede hebben, hunnen langen klinker te verkorten en hunnen eindmedeklinker te laten vallen. *A* (aan, kort). *a* nevens *al* (reeds), *va* nevens *van*, *da* nevens *dat*, *der* (toonloos, daar), *ver* (veur, voor, *pour*), *mijn* (kort), enz...

Te Exaarde, te Lokeren en omstreken, en deels te Sint-Niklaas, gebruikt men veel de slepende *e*. Zij komt achter mannelijke, vrouwelijke en onzijdige zelfstandige naamwoorden, achter bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden en bijwoorden, ja, achter voegwoorden. *Moedere*, *vadere*, *hemde*, *bedde*; *dat is nie welle*; *zij zullen niet gane*; *ge zij niet brave*; *gij ooke*.

Zij komt veel tusschen deelen van samengestelde woorden, om eene lastige opeenvolging van medeklinkers te vermijden. *Allebees*, *moerebees*, *zitteplank*, *zettebard*, enz...

De toonlooze *e*, einde der woorden, wordt altijd met de onmiddellijk volgende lettergreep verbonden, telkens die aanvangt met eenen klinker of met *h*. *D(e) eerd(e) heeft veel werk t(e) ondergaan*.

Zoo ook versmelt zij in *ge*, voorvoegsel van 't verleden deelwoord, als het werkwoord met eenen klinker of met *h* begint. *Geten* (geëten), *geerd* (geëerd), *ghoord*.

Er zijn ook enkele gevallen voor *be*: *bhalven* (behalven).

Zij verdwijnt soms in het voorvoegsel *ge* vóór *r*, en in *b* vóór *l*. *Greel* (gereel) *graan* (geraden, *devenir*), *groost* (geroost), *grust* (gerüst); — *blieven* (believen).

Integendeel, zij verschijnt enkele malen overbodig tusschen *g* en *l*, tusschen *b* en *l*. *Gelas* nevens *glas*, *geleiwerk* nevens *gleiwerk*, *gelattig* nevens *glattig*, *geloeiend* nevens *gloeiend*, *belanderkooi* nevens *blanderkooi*.

Zoo ook is zij op sommige plaatsen te hooren tusschen *l* en *k*, *l* en *f*, *l* en *m*, *r* en *m*. *Ellek* = elk; *kallef* = kalf; *hellem* = helm; *gekeivem* = gekerm.

E verdwijnt, op de meeste plaatsen, in *en*, uitgang van zelfstandige naamw., bijvoeglijke naamw. en werkwoorden, wanneer die uitgang, met het slapen van *d* en *w* of anders, door eenen klinker voorafgegaan is. *Baaien* = *baan*; *schreeuwen* of *schreien* = *schreen*; *bieden* = *been*; *schouwen* = *schaan*; *maden* = *moan*; *gouden* = *gaan*.

Voegt er *dé*, *der*, *we* en *wer* bij, uitgang van zelfst. nw., bijvoegl. naamw. en bijw.. *Spade* = *spoa*; *weder* = *weer*; *schauwe* = *schou*, *scha*; *stuwer* = *staar*.

Bemerking. Op eenige dorpen langs den waterkant, gelijk te Doel, wordt de *d* niet weggelaten, maar door *j* vervangen. Dan, in de verlenging, klinkt *e* altijd; *made* = *maëj*, meerv. *maëje*; *lijden* = *leie*.

Eindelijk, waar de eind-*n* uitgesproken wordt, klinkt *en* achter de toonlooze lettergreep *el* en *er*, niet als volledige lettergreep, maar als doffe neusklank. *Appelen* = *appeln*; *ankeren* = *ankern*.

34. Wij hebben *d* of *t* voor *fd* of *ft* in *hood* (hoofd), *heet* (heeft, van *hebben*) en *bliet* (belieft, van *believen*); *k* voor *kw* in *kaal* (kwaal), *kalijk* (kwalijk), *dikkels* (dikwijls), *boekei* (boekwei); *k* voor *lk* in *wak* (welk) en *zuk* (zulk); *kk* voor *lk* in *makkaar* (malkaar), *ll* voor *lj* in *telloor* (teljoor); *ll* voor *tl* in *pollepel* (potlepel); *m* voor *fm*, in *bamis* (baafmis); *m* voor *gm*, in *hoomis* (hoogmis); *m* voor *nm* in *veemol* (veenmol); *mm* voor *mn* in *ommoozel* (omnoozel, onnoozel); *mm* voor *nm*, in *ommeugelijk* (onmogelijk); *mm* voor *lm* in *ammaal* (almaal) en *ammets* (almets); *mm* voor *km* in *hammes* (hakmes); *mm* voor *pm* in *kommenschap* (koopmanschap); *nn* voor *nd* gelijk hooger gezeld is, in *vinnen* (vinden), enz.; *rr* voor *rn*, in *kerrel* (kernel) en *tarren* (tarnen, tornen); *rr* voor *rw* in *terre* (tarwe), en *gerre* (garwe); *s* voor *fs* in *stijtsel* (stijfisel); *s* voor *ls* in *as* (als); *ss* voor *rs*, zooals wij zagen in *dosschen* (dorschen), enz.; *tt* voor *tk* in *litteeken* nevens *likteeken*; *tt* voor *lt* in *attijd*.

Om een klaar gedacht van de Wasche spraak te geven, zullen wij de parabel van den Verloren Zoon in dialect schrijven. Nevens ieder woord der geschreven taal, geven wij, tusschen haakskens, de vormen der gesproken; de toonlooze e's, de lange klanken die verkort, de korte die wat verlengd worden, staan in schrijffletter.

Daar (*daër, der, doar, dour, dour*, 1) — was (*was, woar*, 2) — eens (*es, ieës, ne kieër, nieker*) — een (*ne*) — mensch (*mins, mins, mijns, meins*), — die (*die*) — twee (*twieë*) — zonen (*zeuns, zeens*) — had (*aëj, at, oa, ou, woa*, 3) — waarvan (*waërvan da, woarvan da, wourvan da*) — de (*te*) — jongste (*jonkste, jonksten*) — tegen (*tege*) — zijnen (*zijn, zij, zei, ze*, 4) — vader (*vaëder, voader(e), voulder(e)*, 5) — zei (*zæe, zeij, zei*, 6): — Vader (z. 5), — ge (*ge*) — moest (*most, moest, mocht*) — mij (*mij, mej, mei, me*, 7) — het deel ('t tieël) — geven (*geve(n)*) — van (*van*) — het goed ('t choet) — dat (*da, ta*) — mij (*mijn, mij, mej, mei, me*) — toekomt (*toekomt, toekompt*). — En (*IJn, ein*, 8) — hij (*ij, eij, ei, i*, 9) — deelde (*dieëlden*) — hun (*ulder, ilder*) — 't goed ('t choet). Korten (*Korten, kuirten*) — tijd (*teit, tijt, tij*) — nadien (*naërdien, noardien, nourdien*), — als (*as*) — de (*de*) — jongste (*jonkste*) — zoon (*zeun(e), zeen*, 10) — zijn (*zijn, zein, zen*) — deel (*dieël*) — had (3), — vertrok (*vertrok, vertrokt*) — hij (9) — naar (*naër, noar, nour, nor*, 11) — eene (*en*) — vreemde (*vrijmde, vrijnde, vreimde*) — streek (*streek, streke*), — waar hij het al (*waërdat ij et, woardat eij 't, woärdand ij, wourdand ij*) — al (*allemaël, allemoal, ammoul, ammoul, ammel*) — opmaakte (*opmaëkte, opmakte, opmoukte, opmoukten, opmauktene*) — met (*mee*) — te (*te*) — feesten (*fieësten*, 12) — en (8) — te (*te*) — smeren (*smijre(n), smijeren, smijeren*). — Als (*As*) — het al ('t ammel) — opwas (*opwas, opwoar*), — kwam (*kwam, kwamp*, 13) — er (*er*) — een (*ne*) — groote (*groëten, groeëten; grüëten*) — hongersnood (*ongersnoët, ongersnoët, ongersnuët*) — in (*in*) — dat (*da*, 14) — land (*lant*, 15) — en (8) — hij (9) — begon (*begost*), 16) — armoede (*ijrmoei, eirmoeë, oaremoeë, aremoeë*) — te — lijden (*leie, lein*). — Hij (9) — is (*is, ijs, eis*, 17) — daar (1) — dan (*dan, dijn, dij, dein, dei, tan, tij, tein, tei*) — weggegaan (*wechhegaën, wechhegoun(e)*) — en (8) — verhuurde (*veruurden, verierden*) — zich (*em*) — bij (*bij, beij, bei*, 19) — eenen (*nen, nem*) — boer (*boer*), 20) — van (*van*) — dat (14) — land (15). — Die (*Dieën, dieëm, dien, diem*) — boer (20) — stuurde (*stierden*) — hem (*ijm, eim*, 21) — naar (14) — zijn (*zijn, zein, zen*) — hof (*of*) — om (*om*) — daar (1) — de (*de*) — verkens (*vijrkes, varkes, vaarkes, veirkes, vijerkes*, 22) — te (*te*) — wachten (*wachte(n)*) — en (8) — hij (9) — zou (*zaëw, za, zouw, zou*) — geerne (*gijre(n), gijern, gijern*) — zijnen (*zijnen, zijnem, zeinen, zeinen*) — buik (*buik, bijk*) — willen (*wille, wulle*) — vullen (*vullen, villen*) — hebben (*ijmme(n), eimme(n), ein(e)*) — met (*mee*) — de (*de, te*) — schellen (*schijlle(n), scheille(n)*) — die (*die, dien*) — zij gan (*z'aën, z'oan, z'oun*) — de (*de*) — verkens (22) — gaven (*gave(n)*) — maar (*maër, moar, mar, mour, mour, mor*, 23) — er (*der*) — wou (*waëw, woa, wouw, wou, wilde, wilden*) — ze hem (*z'ijm, z'eim*) — niemand (*niemant nie*) — geven (*cheve, cheven*). — Nu (*Naëw, na, nouw, nou*, 24) — begost (16) — hij (9) — spijt (*speit, spijt*) — te te — krijgen (*kreige, krije(n)*), — en (8) — hij (9) — zei (6): — Hoeveel (*oevel, oeveel*) — knechten (*kniachte(n), kneichte(n)*, 25) — zijn er (*zijnder*) — bij (19) — ons (*ons*) — te huis (*tuis, tijs*, 26) — niet (*nie*) — die (*die*) — zooveel (*zoevel, zoeveel, zuëveel, zuvel*) — eten (*eten*) — hebben (*ijmmen, eimmen, ein*) — als (*as*) — ze (*se*) — willen (*wille(n), wullen*), — en (8) — ik (*ik, ek*) — moet (*moetekik*) — hier (*ier*) — sterven (*stijrve(n), stijerve(n), stijrve(n), steirve(n)*) — van (*van*) — honger (*onger, ongere*). — Ik zal ('k Salekik, 'k sakik) — opstaan (*opstaën, opstoan(e), opstoun(e)*) — en (8) — wederom (*verdrom, vedrom*) — naar (14) — huis (*uis, ijs*) — bij (19) — mijnen (*mijn, mij, mei, me*) — vader (5) — gaan (*gaën, goan(e), goun(e)*) — en (8) — zeggen (*zijge(n), zeige(n)*): — Vader (5), — ik heb 'k *ijm*, 'k *ijp*, 'k *ij*, 'k *eim*, 'k *eip*, 'k *ei*, 'k *ei*, (28) — misdaan (*misdaën, misdoan(e), misdoun(e), mesdoan(e), mesdoun(e)*, 29) — tegen (*tegen*)

— u (aëw, a, ouw, ou, 30) — en (8) — tegen (tege) — God (Got); — nu (24) — verdien (verdien, 31) — ik (ek) — niet meer (nie mieër, nemieër, niemer, 32) — uw (van aëw, a, ouw, ou) — kind (kint (kint, 33) — te heeten (t'ieete(n), 34) — maak (maëk, mak, mouk, mok) — mij (mij, meij, mei) — gelijk (geleik, gelijk) — aan (aën, oan, oun, on) — een (ieëne(n) — van (van) — uwe (aëw, a, ouw, ou) — knechten (25). — Zoo (zoë, zoeë, zuë) — gezeid (gezeet, gezeit), — zoo (35) — gedaan (gedaën, gedoan(e), gedoun(e): — hij (9) — stond (stont, ston, sting, stong) — op, (op, oppe) — en (8) — ging (ging, gong, gink, gonk) — wederom (verdrom, vedrom) — naar (11) — zijnen (zijn, zij, zei, ze) — vader (5). — En (8) — als (as) — hij (9) — nog (noch) — verre (fijr, fijer, fijer, feir, vaar, vare) — vandaan (vandaën, vandoar, vandour) — was (2), — zag (zach) — zijn (sijn, sij, sei, se) — vader (5) — hem (21) — komen (komme(n) kome(n) — en (8) — hij (9) — kreeg (kreech, kreecht) — er (er) — compassie, (compassie, compasse) — mede (mee, meej); — hij (9) — liep (liep, liep, liept) — er (er) — seffens (tsijffes(t), tseiffes(t) sijffes(t), seiffes(t) — naartoe (naërtoe, noartoe, nourtoe), — pakte (pakten) — hem (21) — vast (vast) — en (8) — kuste (kusten, kisten) — hem (21). — De (De) — zoon (10) — zei (6) — dan (18) — tegen (tegen) — hem (21): — Vader (5), — ik heb (28) — misdaan (29) — tegen (tegen) — u (30) — en (8) — tegen (tege) — God, (Got), — nu (24) — verdien (31) — ik (ek) — niet meer (32) — uw (van aëw, a, ouw, ou) — kind (33) — te heeten (34). — Maar (23) — de (de) — vader (5) — zeide (6) — tegen (tege) — zijne (zijn, zein, zen) — knechten (25): — haast (aëst, ast, oust, ost) — u (ulder(e), ilder(e) — toe (toe), — brengt (bringd) — algauw (agaëw, aga) — het beste (t' bijste, 't beiste) — kleed (klieët) — en (8) — doet het (doeget, doend) — hem (21) — aan (aën, oan(e), oun(e); — doet hem (doed em) — eenen ring (ne rink, rink) — aan (aën, oa, ou, 36) — zijne (zijn, zein, zen, 37) — hand (ant, ant) — en (8) — schoenen (schoenen) — aan (39) — zijne (37) — voeten (voete(n), voete(n), — brengt (bringd) — ook (oëk, oeëk. uëk) — het vet ('t fet, 38) — kalf (kalf, kallef, 39) — en (8) — doet het (doeget, doent) — dood (toët, toeët tuët, 40) — laat (laët, lat, lout, lot) — ons (ons) — maar (maër, moar, mar, mour, mour, mor) — feesten (12) — en (8) — kermis (kijrremis, kijrmis, kiijremis, keiremes, keirmes, karmis, kaarmis, 41) — houden (aëwe(n) ouwe(n), aan), — want (want) — mijn (mijne, meine, mene) — zoon (10) — was (2) — dood (40) — en (8) — hij (9) — is (17) — verzezen (ferreze(n) 42); — hij (9) — was (2) — verloren (ferlore(n) 43) — en (8) — hij (9) — is (17) — gevonden (chevonne(n) 44). — En (8) — ze (ze) — begosten (begosten) — eens (es, ieës) — goed (choet) — feest (fieëst, 45) — te houden (t'aëwe(n), t'ouwe(n), t'aan, t'aën, 46). — Maar (11) — de (den) — oudste (atste, ouwste, aste) — zoon (10) — was (2) — in (in) — het veld ('t fijlt, 't feilt) — en (8) — als (as) — hij (9) — wederkwam (verdromkwam, verdromkwamp) — en (8) — dichttegen (dichttege) — zijn (zijn, zein, zen) — huis (uis, ijs) — was (2) — hoorde (oërden, oeërden, uërden) — hij (9) — dat (dat) — er (er) — binnen (binne) — muziek (meziek, mizeik) — gemaakt (gemaëkt, gemakt, gemoukt, gemokt, 47) — werd (wier, wiert) — en (8) — dat (da) — ze (se) — feest (45) — hielden (iele(n). — En (8) — hij (9) — riep (roop, riep, riëp, riept) — eenen (ieëne) — van (van) — de (de) — knechten (25) — om (om) — te (te) — vragen (vraëge(n), vrouge(n) — wat (watat) — er (er) — binnen (binne(n) — te (te) — doen (doen, doe) — was (2). — Die (dieë, die, diene) — knecht (knijcht, kneicht, 48) — zeide (6) — hem (21) — dan (18): — Uw (aëw, a, ouw, ou, 49) — broeder (broer(e), 50) — is (17) — teruggekomen (teruchchekomme(n), truchchegekome(n), gekome(n) — en (8) — uw (49) — vader (5) — heeft het vet (ee 't fet) — kalf (39) — doodgedaan (doë(t)chedaën, doeë(t)chedoan(e), duë(t)chedoun(e), — omdat (omdat) — hij (9) — frisch (fris) — en (8) — gezond (gezont, gezont) — te huis (26) — gekomen (chekommen, chekomen, 51) is (17). — Hij (9) — maakte (maëkten, makten, moukten, mokten) — zich (em, eim) — geweldig (gewijldech, gewielddech) — kwaad (kwaët, kout, koat) — en (8) — wou (waëw, wouw, wou, wilde, wilden, wildene) — niet (nie) — binnengaan (binnegaën, —

goan(*e*), — goun(*e*). — Maar (23) — zijn (4) — vader (5) — kwam (13) — bij (19) — hem (21) — en (8) — hij (9) — sprak (sprak, spraakt) — hem (21) — vriendelijk (vriendelijk) — aan (aën, oan(*e*), oun(*e*)). — Maar (23) — hij (9) — zei (6) — tegen (tege) — zijnen (4) — vader (5): — Zie (si, sie, zi), — het is ('t is, 't ijs 't eis) — nu (24) — al (al, a) — zooveel (27) — jaar (jaër, joar, jour) — dat ik (da'k, 52) — u (30) — dien (dien; diene) — en (8) — dat ik (52) — altijd (alteit, alt, altijt, attijt, attijts, altet) — doe (toen) — wat ge (wata che, wata de) — mij (7) — zegt (zijcht, zeicht, zeicht) — en (8) — gij hebt (g'ij, g'ei, g'ei) — mij (7) — noch (noch) — niet eens (chieën ieens, ieës) — een (en, em) — bokskén (kokske) — gegeven (gegeve(n)) — om (om) — eens (ieëns, ieës, es) — met (mee) — mijne (mijn, mein, men) — vrienden (vriende(n)) — kermis (41) — te houden (46), — maar (23), — als (as) — uw (aëwe, a, ouwe, ou, ouné) — zoon (zeun daër, zeun(*e*)) doar of dour(*e*), zeen dour(*e*) — die (die) — al (al) — zijn (zijn, zij, zei) — goed (goet) — bij (19) het slecht ('t slijcht, 't sleicht) — vrouwvolk (fraëwvolk, fravolk, fravollek) — verteerde (vertijrde(n), vertijerde(n), vertijerden) — te huis (26) — gekomen (51) — is (17), — hebt (ydde eidde) — (gij gy, geij, gei) — voor (vor, veur, veer, ver) — hem (21) — het vet (38) — kalf (39) — doodgedaan doë(t)chedaën, doë(t)chedoan(*e*), duë(t)chedoun(*e*). — Zijn (4) — vader (5) — zei (6) — dan (18) — tegen (tegen) — hem (21): — Jongen (jonge(n), — gij ge) — zijt (zij) — gestadig (gestaëdech, gestoadech, gestoudech) — bij (19) — mij (mijn, mij, mej, mei) — en (8) — al (al) — wat ik (wata'k) — heb (ijp, ym, eip, eim, ei, ein) — is (17) — voor (for, feur, feer, fer) — u (30). — Maar (23) — nu (24) — moet het (moetet, moetent) — kermis (41) — zijn (sein, sijn) — en (8) — er (er) — moet (moet) — plezier (plezier) — gemaakt (47) — worden (woëre(n), wuirre(n), wijere(n), wirren), want (want) — uw (49) — broeder (50) — was (2) — dood (40) — en (8) — hij (9) — is (17) — verrezen (42) — hij (9) — was (2) — verloren (43) — en (8) — hij (9) — is (19) — gevonden (44).

SPRAAKLEER.

1. — De uitgangen der verkleinwoorden in de zelfstandige naamwoorden zijn *ken* (*sken*) en *jen* (*tjen*). *Briefken*, *broeksken*; *beetjen*, *boontjen*.

Bemerking. De *n* van *ken* en *jen* verschijnt en verdwijnt volgens den regel dien wij vroeger gaven op de eind-*n* der woorden in 't algemeen. Dus heeft men, langs den waterkant, meest *briefke* en *boontje*.

2. — De naamwoorden die op *b* uitgaan, nemen *ken* en verdubbelen den medeklinker. *Krab*, *krabbeken*.

Die op *d* nemen *jen*; maar ook *ken*, bijzonderlijk als *d* van een anderen medeklinker voorafgegaan is. *Hond*, *hondjen*, *hondeken*. Eenige verliezen *d* voor *ken*. *Zaa(d)ken*, *broo(d)ken*, *lie(d)ken*; zelfs *kinneken* nevens *kindeken*, en *honneken* nevens *hondeken*.

Die op *f* nemen *ken*. *Lijf*, *lijfken*. Soms komt er eene *e* vóór *ken*. *Lijeken*, *lieveken*.

Die op *g* en *k* nemen *sken*. *Jak*, *jaksken*; *slag*, *slagsken*; *ring*, *ringsken*; *bank*, *bank-sken*.

Die op *l* en *m* nemen *ken*, maar verdubbelen den slotmedeklinker, als hij van een korten klank voorafgegaan is, en nemen meest eene *e* vóór *ken*, als *l* of *m* van *ie* of *oe* voorafgegaan zijn. *Baal*, *baalken*, *raam*, *raamken*; *bol*, *bolleken*, *stem*, *stemmeken*; *wiel*, *wieleken*, *priem*, *priemeken*; *stoel* *stoeleken*.

Die op *n* nemen *tjen*, als de voorafgaande klank lang is, en *ken* met verdubbelden slotmedeklinker, als de voorgaande klank kort is; gaat het woord uit op *en* (toonloos), dan verdwijnt *n* vóór *ken*. In eenige gevallen zelfs verschijnt *eken* vóór een langen klank. *Schoen*, *schoentjen*; *kan*, *kammeken*; *veulen*, *veuleken*; *schoen*, *schoeneken*.

Die op *p* nemen *ken*. *Loop*, *loopken*, *stap*, *stapken*.

Die op *r* nemen *ken*, en verdubbelen den slotmedeklinker achter een korten klank. *Bier*, *bierken*; *ster*, *sterreken*.

Die op *s* doen gelijk die op *f*. *Haas*, *haasken*, *les*, *lesken*; *wees*, *weezeken*.

Die op *t* nemen *jen*; maar ook *ken*, bijzonderlijk vóór een korten klank. *Rat*, *ratjen*, *ratteken*; *voet*, *voetjen*, *voeteken*.

Die op *w* nemen *ken*. *Schouw*, *schouwken*.

Die op eenen klinker nemen *ken*. *Mie*, *Mieken*; *spa(de)*, *spaken*.

Opmerkenswaardig is het hoe de kinderen, de moeders en al die vriendelijk tot kinderen spreken, altijd waar er keus is, den uitgang *ken* nemen.

3. — De uitgangen der verkleinwoorden in de bijwoorden zijn *je(n)s* (*tje(n)s*) en *ke(n)s* (*ske(n)s*). *Jens* wordt gebezigd gelijk *jen*, en *kens* gelijk *ken*, in de zelfstandige naamwoorden. *Schoon*, *schoontjens*, *schooneke(n)s*; *zacht*, *zachtje(n)s*, *zachteke(n)s*.

Nochtans, de hoedanigheidswoorden op *ig* verliezen hunnen uitgang en nemen *eken* bij. *Voorzichtig, voorzichtkens; haastig, haastekens.*

Die bijwoordelijke uitgangen worden ook gegeven 1° aan enkele hoedanigheidswoorden die als gezegde voorkomen. *Kind, ge moet braafkens zijn; ons Mieken is ziekskens.* 2° Aan de telwoorden, in de kinderspelen. *Eerstekens, tweedekens, derdekens.* 3° Aan de vormen op *ens*, waar wij later zullen over handelen; *s* verdwijnt hier en *n* verandert dikwijls in *r*. Zoo geeft *winnens of verliezens* bij sommige kinderen *winderkens of verliezerkens*, ik win noch verlies in 't spel.

4. — Zeer veel zelfstandige naamwoorden hebben in het land van Waas een ander geslacht dan in de woordenboeken. Wij zullen de bijzonderste opgeven, zonder rekenschap te houden van de kleine verschillen die er tussehen dit of dat dorp nopens dat punt soms bestaan :

Aar (ader), m. — abberdaan, m. — afstel, m. — afval (het afgevallene) m. — alarm, m. — algebra, m. — alibi, m. — aluin, m. — amen, m. — andijf (anduij), m. en v. — anker, m. — antwoord, v. soms o. — artikel, m. — avontuur, v. — baai (stof) m. — balkon, m. — ballingschap. o. — beest, v. — beet (morsure), v. — beschuit, m. — biljart, m. — blaam, m. — bleek, m. — blik, m. — blijk, m. — blok, m. — bocht (buiging), m. — boek, m. — boekweit, m. — bokaal, m. — bond, m. — boot, m. — borg, v. — borst (berst), v. — bosch, m. — boterham, m. — bots, m. — brij, m. — brijzel (briezel), m. — brok, v. — buiten, m. — candelaber, m. — carnaval, m. — cement, m. — eiborie, v. — cijfer, v. en o. — daas, m. — damast, m. — deeg, m. — deficit, m. — depot, m. — diamant (stof), m. — diemit, m. — diner, m. — dissel (dijsel), v. — distel (*chardon*), m. — dons, m. — dood, v. — drift, m. — dril (*foret*), v. — duit, v. — dweil, m. — eekel, v. — eelt, v. — ei, v. en o. — eigendom (bezitting) m. — entrepot, m. — fabriek, o. en v. — feest, v. — flanel, m. — frak, m. en v. — gedacht, o. — geelzucht, o. — genster, m. — gernaart, m. — gerst, m. en v. — gesp, v. — gilde, v. en o. — gist, m. — gom, m. — gracht, m. — gram, m. — greep (het grijpen), v. — groep, m. — hand, o. en v. — hecht (heft), m. — hekel, v. — helft, v. en m. — hert (dier), m. — horloge, v. — houvast, m. — huisraad, m. — entree, m. — ivoor, m. — jak, v. jas (kleed) m. — jubilé, m. — jury, m. — kaas, m. — kaliber, m. — kalk, m. — kamfer, m. — kaneel, m. — kant (*dentelle*), m. — katöen, m. en o. — kazak, m. en v. — kazuifel, m. — kei, v. en m. — keper, m. — kern, m. en v. — kervel, m. — keting, v. — keus, m. — keutel, m. — klater (*hochet*) m. — klauw, v. en m. — klets, m. en v. — klont, m. — klos, v. — kluit, m. — kluts, m. — knots, m. — knuist, v. — koffie, m. — kolk, m. — koor (deel der kerk), v. en m. — (zangstuk); m. — kórk, m. — korrel, m. — kou, m. — kouter (ploegijzer), m. — kraag, v. — kreeft, m. en v. — krimp, m. — kruim, o. — kruimel, m. — kuch (hoest), m. — kwakkel, v. — kweek, m. — lak, m. en o. — lakmoes, m. — lanteern, m. — leest, m. — leeuwerk, v. en m. — lemmer, m. — lever, m. — lijm, m. — lijst, m. en v. — list, m. — loer (het loeren), m. — lommer, m. — loog, m. en v. — look, m. — loon, m. — lucht, m. en v. — maaltijd, v. — marmer, m. — marsch, v. — mee (drank), m. — merinos, m. — mes(t), o. — meug, m. — middel, m. — minuut (tijdruimte), m. — misgreep, v. — missaal, m. — moet, (*nécessité*), m. — moment, m. — moord, v. — moortel, m. — muil (smoel), v. — muscus, m. — muur (*mouron*), m., (*muraille*), v. — muziek, o. — neer (*tournant*), m. — nest, m. — net, v. — neteldoek, m. — nooddrufft, m. — numero. (nummer), m. — oksel, v. — onderhoud, m. — ondervest, v. — ons (gewicht), v. — oog, v. — oor, v. — oorlof, m. — oproer, m. — opstel, m. — opzet, m. — orde(r), o. — orgel, v. — outaar, m. — overschot, m. — overtrek, m. — pacht, m. en v. — pad, (weg), m. — pak, (*paquet*), m. en o. — pand, m. — pantoffel, m. — pap, m. — paragraaf, m. — paraplu, m. — parasol, m. paternoster, m. — paschen, m. — patrijs, v. — patroon, (model), m. — pek (pik), m. — pekel (zeewater en zilt vocht), m. — peper, m. — perel, m. — pier (worm), m. — pis, m. —

pladijs, m. — plavei, m. — plicht, v. — ploeg (*charrue*), v. — porselein (groensel), m. — post (bureel, wagen), m. — praal, m. — print, o. — prospectus, m. — proza, v. — punt (spits), v., (leesteeken), o. — raam, v. — rank (twijg), m. en v. — register, m. — riool, v. — rijs(t), m. — rog (visch), v. — saffraan, m. — salon, m. — salpeter, m. — samenstel, m. — satijn, m. — scapulier, m. — schacht, m. — schakel, m. — schako, m. — scheut, (schot), v., (rank) v. — schild, m. — schilfer, m. — schimmel (uitslag), o. — schoft(t) (werktijd), o. — schoof, m. en v. — schotel, v. — schouder, v. — H. Schrift, o. — senaat, o. — servet, v. — sleur, m. — sloot, m. en v. — smeeet, v. — smoel (gezicht), v., (kinderkost), m. — sneeuw (stof), m. — snuif, m. — sofa, m. — souper, m. — spaan, o. — spijt, o. — spinneweb, v. — sprinkel, m. — spreeuw, v. — steek, v. — stek (spruit), m. — stoep, m. — stoel, m. — stoop, m. — straal, v. — streek (list), v. — stront, m. — strop, o. — suiker, o. — sulfere, m. en o. — tabak, m. — taks (*taxe*) m. — tarbot, m. — tarief, m. — Te-Deum, m. — teer, (*goudron*), m. — tekort, m. — telegraaf, m. — telegram, m. — telloor, v. — terpentijn, m. — teug, m. — theater, m. — thee, m. — thema, m. — tier, m. — tij, v. — tilbury, m. — tobbe, m. — toemaat (*regain*), m. — toeval, m. — toevlucht, m. — tombola, m. — touw, v. — traan (oogvocht), m. en v., (drank), m. — trijzel, m. — trimester, m. — trio, m. — troef, m. — trommel, m. — uit-schot, m. — uitstel, m. — uitvlucht, m. — uitwas, m. — uitzet, m. — uniform, m. — uur, v. — vaarwel, m. — valies, v. — valk, v. — vasten, m. — venster, v. — verlak, m. — vernis, m. — vest, v. — vezel, m. — vitriool, m. — vlier, m. — voorkeur, m. — voor-schoot, m. — voorstel, m. — voorval, m. — vrede, m. en v. — walg, m. — wan (wan-mand), m. — was (*cire*), o. en m. — wasch, m. — wereld, m. — wezel, m. — wijk, m. en v. — woon, m. — wrong, m. — zavel, m. — zeem, m. — zeever (*bave*), m. — zegel, m. — zegepraal, m. — zift, o. — zink, m. — zwaan, v.

Het verschillend geslacht dat aan de stofnamen toegeëigend wordt, wanneer zij óf als stofnaam, óf als voorwerpsnaam gebezigd worden, is hier niet gekend: *men braadt verschen haring* en *een verschen haring*.

Woorden gelijk *bierbuik*, *grolpot*, *langoor*, die, in de Woordenlijst, van het mann. of van het vrouw. zijn, volgens dat zij op eenen mans- of eenen vrouwspersoon toegepast worden, zijn hier altijd van het geslacht van het laatste lid. Dus *bierbuik*, *grolpot*, altijd mannelijk; *langoor*, *leepoog*, altijd vrouwelijk.

5. — Het meervoud der zelfstandige naamwoorden wordt in het algemeen volgens de geschreven taal gemaakt.

Nochtans 1° de zelfstandige naamwoorden op *de*, *te*, gelijk *breedde*, *hoogte*, nemen bij velen (*n*)s. *Hoogte*, *hoogte(n)s*; *breedde*, *breedde(n)s*. Zoo ook *rede* (*discours*): *slechte rede(n)s voeren*.

2° Die met *man* samengesteld zijn, nemen *s* bij. *Timmerman*, *timmermans* en niet *timmerlieden*.

6. — De vergelijkende trap van meerderheid in de hoedanigheidswoorden en bijwoorden is gevolgd, niet van *dan*, maar van *als*. *David schrijft eenvoudiger als Hooft*.

Zoo ook wordt *als* altijd gebezigd achter *niemand*, *niets*, *ander*, *anders* en *ievers*. *Ik heb niets als droog brood*.

Om den vergelijkenden trap van meerderheid te maken, voegt men bij den stelligen altijd *dér*, wanneer het woord uitgaat op *r*, *l* en *n*. *Zwaarder*, *volder*, *schoonder*.

7. — Wanneer de stellige trap op eenen klinker eindigt, wordt er door velen in den betrekkelijk overtreffenden trap *tst* bijgevoegd. *Moe*, *moetst*; *bij*, *bijst*; *na*, *naatst*.

Buiten de woorden *zeer*, *uitermate*, *uiterst*, enz., heeft men nog andere middels om den volstrekt overtreffenden trap uit te drukken.

1° De woorden *ijselijk*, *schromelijk*, *bermhertig*, *wreed*, *bitter*, enz.. *Wreed* schoon, *bermhertig* slecht, *bitter* klein.

2° *Omdanig*, *omduvels*, *om den duvel*. *Hij is omdanig*, *omduvels*, *om den duvel* rap.

3° Menig tegenwoordig deelwoord op *end(e)* of *ens*, als bijwoord gebezigd. *Proppend(e)* en *proppens* vol.

4° Eene vergelijking. *Zoo droog als poer*.

5° Een samengesteld hoedanigheidswoord dat eene vergelijking bevat. *Poerdroog*, *hondemager*.

6° Tusschen het herhaalde hoedanigheidswoord, de woorden *bij*, *hoven*, *meer als* zetten. *Rijk bij rijk*, *rijk boven rijk*, *rijk meer als rijk*.

7° Als zetten tusschen den vergelijkenden en den stelligen trap van het woord. *Rijker als rijk*.

8° Eene vergelijking waarvan de tweede term *groot* of *iet(s)* is. *Hij is zoo dom als hij groot is*, *zoo dom als iet(s)*.

9° Een omstandigheidszin van wijze. *Er was zooveel volk dat ge op de koppen kost dansen*.

8. — Men zegt *zevenste*, *negenste*, *tienste*, *elfste*, *twaaalfste*, *dertienste*, *veertienste*, *vijftienste*, *zestienste*, *zeventienste*, *achttienste*, *negentienste*.

9. — De bezittelijke bijv. naamw. zijn *mijn*, *ons*, *ouw* (dijn), *hulder* (uw), *zijn*, *heur*, *hulder* (hun).

Ou(w) wordt gebruikt voor een enkelvoudigen, en *ulder* voor een meervoudigen bezitter van den 2^{den} persoon; *heur* komt altijd in de plaats van *haar*, en *hulder* duidt den meervoudigen bezitter van den 3^{den} persoon aan, van welk geslacht hij ook zij.

10. — De aanwijzende zijn *deze*, met het onz. *tees* (*idees*); *die*, met het onz. *dat*, *da*; *gin(d)sch gin(d)st* voor *gene*, dat nooit gebezigd wordt, *zukken*, *zuken*, *zooken*, (zulk een), en *dezelve*, *dezelfste*, nevens het weinig te hooren *dezelfde*.

Zoodanig is enkel bijwoord, en *zulk* alleen komt niet voor.

Om van twee te spreken, gebruikt men *deze* en *die*; voor drij bezigt men *deze*, *die*, *gin(d)st*: *tees*, *dat* en *gindst huis*.

Om iets duidelijk aan te wijzen, zet men *die* vóór het naamwoord, *daar*, *ginter*, (*gintsel*, *ginsel*, *gintert*) er achter. *Die vrouw daar*, *cette femme-là*; *dat huis ginter*, *cette maison-là*.

Daar komt zoo ook achter de persoonlijke voornaamwoorden van den 2^{den} en den 3^{den} persoon, bijzonderlijk om met misprijzen te spreken. *Gij daar*, *leelijke jongen*!

Die wordt soms uit eerlijke schaamte gebruikt. *In dien staat zijn*.

11. — De vragende zijn *wa* (voor en, ne), *wakken* (welk een), *hoeken* (hoedanig een). *Wa voor en vrouw?* *wa voor ne man?* *wakken huis?* *Hoekene man?*...

12. — Het onbepaalde eenklinkt *ne(n)* en *e(n)*. *Nen hond*, *ne man*, *en vrouw*, *en hert*, *e kind*.

13. — De persoonlijke voornaamwoorden zijn 'k, *ek* (toonloos), *ik*, *ikke*, *ekik*, *ekikke*, voor den 1sten persoon enkelv.; (*me*, *men*), *wij*, *mewij*, *wijlder*, *wulder*, *mewulder*, voor den 1sten meerv.; *ge*, *gij*, *de*, *degij* voor den 2^{den} enkelv.; *ge*, *gijlder*, *gulder*, *de*, *degijlder*, voor den 2^{den} meerv.; *i*, *hij*, *en*, *ze*, *zij*, *zezij*, *t*, *et* (*ent*), *het*, voor den 3^{den} enkelv.; *ze*, *zij*, *zijlder*, *zulder*, *zezijlder*, voor den 3^{den} meerv.

Deze vormen worden alleen of samen met andere gebezigd, volgens dat men min of meer het voornaamw. wil doen uitkomen; eenige verschijnen enkel vóór, andere enkel achter, en eenige vóór en achter het werkwoord. De volgende uitdrukkingen zullen dit klaar maken: 'k zal, *ek zal*, *ik zal*, 'k zal *ek*, *ek zal ek*, *ikke zal*, *ik zal ek*, ('k)zal *ekik*, ('k)zal *ekikke*, *we* (*me*) *zullen*, *wij zullen*, *we zulle(n) me*, *we zulle(n) wij*, *we zullen mewij*, *wijlder zullen*, *we zullen wijlder*, *we zullen mewijlder*, *ge zult*, *gij zult*, *ge zult gij*, *zulde* (*zulle*), *zuldegij* (*zullegij*), *gijlder zult*, *ge zult gijlder*, *zuldegijlder*, (*zullegijlder*), *i zal*, *zali*, *izali*, *hij zal*, *hij zal hij*, *zalen*, *ze zal*, *ze za(l) zij*, *za(l)zezij*, *tzal*, *het zal*, *zalt*, *zalle(n)t*, *ze zullen*, *ze zullen zij*, *zijlder zullen*, *ze zullen zijlder*, *zullen zezijlder*.

Zich wordt hier nooit gebezigd ; het wordt vervangen door de gewone persoonlijke voornaamw., en door *zijn* (*heur, hulder*) *eigen*, *zijn* (*heur, hulder*) *zelven*. *Het peerd keert hem, ze doen hulder eigen* of *hulder zelven veel scha*.

Aanmerking. — Gelijk wij zeggen *zijn zelven* voor *hem* of *zich zelven*, zoo ook zeggen wij *mijn* en *ouw zelven* voor *mij* en *u zelven*.

De eenpersoonlijke werkw. hebben, in plaats van *het*, soms *dat* en *ze* tot onderwerp. *O! dat regent nu, wij zullen niet kunnen gaan wandelen. Jan, ze regenen deur, he?*

14. — De verbindende voornaamw. zijn *die* en *wie*. *Welke* wordt nooit, *dewelke* zeer weinig gebruikt.

15. — De bezittelijke voornaamw. *de mijne, de ouwe, (de ouwe, soms de douwe), de zijne, de heure, (soms de dheure), de onze, (soms de donze), (onz. 't onsel), de ulder, (soms de dulder), de hulder, (soms de dhulder)*.

16. — De aanwijzende zijn *dedeze*, (onz. *tdees* en *tdsel*), *de gin(d)sche* (onz. 't *gin(d)sel*), *dedie*, (onz. *dat, datte, dadde, da*), *dezelve* en *dezelfste* nevens het min gebruikte *dezelfde*.

17. — In plaats van *deze die, degene die, degene welke*, hoort men *dedie die* of *die* alleen. *Achter al bezigt men meer die dan wie. Al die dat zegt, is mis*.

18. — De vragende voornaamw. zijn *wie* (onz. *wat, wa, watte, wadde*), *dewelke* nevens *dewelkste, wakken, hoeken*.

19. — In stede van de onbepaalde bijv. naamw. en voornaamw. *eenige, sommige, menige*, hoort men soms ook *eenigte, sommige, menigte*. *Onder die appelen zijn er sommige die al beginnen te rotten*.

Nevens *iets* en *niets* gebruikt men ook *iet* en *niet*. *Ik heb niet ne meer in mijnen zak*.

Men wordt nooit gebezigd. Het wordt vervangen door 1° *ge* : *ge kunt niet altijd hebben watdat ge begeert* ; 2° *ze* : *ze zeggen, ze vertellen* ; 3° *'ne mensch* : *'ne mensch kan in zijn leven veel afzien* ; 4° *de menschen* : *de menschen zeggen veel op 'nen zomerschen dag* ; 5° *er* met een lijdend werkwoord : *er wordt veel gezegd op 'nen zomerschen dag*.

20. — Het verbindend bijwoord *daar* komt veel meer dan *waar* voor. *De zaak, daar ge af spreekt, is gisteren uitgewezen*.

In plaats van *waarvan* (*daarvan*) is veel *waaraf* (*daaraf*) te hooren. *Ik weet niet waardat ge af spreekt*.

De ontkennde woorden, soms van *en* voorafgegaan, zijn meest altijd van *niet* (*nie, ne*) gevolgd. *Ik (en) ken hier niemand niet. Ik (en) heb dat nooit niet gedaan*.

Bij *geen, niets* en *niet* blijft *niet* weg. *Ik en zie geen mensch. Ik en wil niet*.

Het loochenend *en*, alleen gebezigd, komt nog voor in : *ik en zal, ik en zou, ik en doe* (neen).

21. — *Dat* wordt zeer dikwijls gevoegd achter voorzetsels, bijwoorden, omstandigheidsbepalingen als voegwoord gebruikt, achter het verhalend *of*, achter het vergelijkend *als*, wanneer er een heele zin op volgt, achter *die, wie, waar* en *daar* in 't begin der hoedanigheids- en voorwerpszinnen. *Achter dat, zonder dat, volgens dat, enz.* ; *ik weet niet ofdat hij komen zal ; ge moogt niet verder springen alsdat uw stok lang is ; ik weet niet wiedat er daar gaat, ik ken den koopman van wie(n)dat gij die waar gekocht hebt ; ge verstaat watda 'k zeggen wil, waarda 'k over spreken zal, enz...*

Als vergelijkende voegwoorden worden *als* en *gelijk* gebezigd : *als* achter een hoedanigheidswoord of een bijwoord, *gelijk* achter een werkwoord of een zelfstandig naamwoord. — *Zoo rap als 'nen haas ; loopen gelijk 'nen haas ; 'ne man gelijk 'nen boom*.

Soms komt *of* in plaats van *als*, *gelijkof* in plaats van *gelijk*. *Zoo rap of gij, loopen gelijkof gij*.

OVER DE VERBUIGING

der zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en voornaamwoorden.

22. — Nominatief, datief en accusatief zijn, door den band, aan malkander gelijk. Aanmerking. — De persoonlijke voornaamwoorden alleen maken uitzondering. Wij zullen ze op hun eigen bespreken.

23. — Nom., dat. en accus. mannelijk enkelvoud der bijvoeglijke naamwoorden en voornaamw.: *den — braven, — eersten, — mijnen, onzen, ou(we)n (ounen), ulderen, zijnen, heuren, hulderen, — dezen, dien (dienen), gindschen (gindsten), zukkenen, zukenen, (zookenen), dezelfde, dezelfde — nen, iederen, elken — die, wie, dewelken, — de mijnen, den ouwen, (ounen, oun), de zijnen, den heuren, den onzen, den ulderen, den hulderen, — dendezen, dendeen (dendien, dendien), dezelfde (-ven, -fsten) — dewelksten, wakkenen, hoeken.*

24. — Dezelfde naamvallen in 't vrouw. enkelv. : *de, — brave — eerste — mijn, ons, ouw, ulder, zijn, heur, hulder, — dees, die, gindsche, zukken, zuken (zooken), dezelfde, dezelfde, dezelfde — en (een), ieder, elke, — die, wie, dewelke, — de mijn, de ou(w) (de oun, soms de douw), de zijn, de heur (de dheur), de ons (de dous), de ulder (de dulder), de hulder (de dhulder), — dedees, dedie, de gindsche (de ginste), dezelfde (-ve, -fste), dewelkste, wakken, hoeken.*

25. — Dezelfde naamvallen in 't onz. enkelv. : *het, 't — braaf — eerste — mij(n), ons, ouw, ulder, zij(n), heur, hulder, — tees, da(t) gindsch (gindst), zukken, zuken, (zooken), (he)tzelfde, (he)tzelve, (he)tzelfde, — e(n), ieder, elk, — dat (da, datte, dadde), wat (wa, watte wadde), — (he)t mijn, (he)t ouw ('t oun), (he)t zijn, (he)t heur, (he)t ons (onsel), (he)t ulder, (he)t hulder, — (he)tdees, da(t), (he)t gindsche (ginst, gin(d)sel), (he)tzelfde (-ve, -fste), (he)twelkste, wakken, hoeken.*

26. — In het meervoud zijn de naamvallen gelijk in het vrouw. enkelv..

Aanmerkingen. — 1° De *n*, die bijna algemeen het kenmerk is van het mannelijk enkelv. klinkt niet, wanneer zij onmiddellijk gevolgd is van een woord dat begint met *f, g, k, l, m, p, r, s, v, w*, of *z*. *Zijnen hond is weggelopen, maar de mijne zal wel 't huis blijven.*

2° De wordt vóór *s*, in sommige uitdrukkingen, *t*. *Optstraat, naarstad, intschool; zoo hoort men zelfs: tstad loopt vol soldaten, tschool is uit, tSchelde is breed.*

3° Te Lokeren en omstreken voegt men bij *die* en *wie* dikwijls *n*, bijzonderlijk om eene gaping te vermijden. *Wien heeft dat gezeid? De schellen dien de verkens aten.*

4° *Die*, bijv. naamw., krijgt veel in 't mannel. enkelv. *en* bij *en* wordt zoo *dieë(n)*.

5° Wanneer de bezitt. bijv. naamw. alleen komen vóór de woorden *vader, moeder, papa, mama, peet, meet, grootvader, grootmoeder, broer, zuster, nonkel, rechtzweer, kozijn, schoonbroer, schoonzuster, monfreer, maseur, zwager*, nemen zij den vorm aan van het onzijdig enkelv.. *Ons grootvader, mijn broer, heur nonkel.*

6° *N* en *d*, door een langer klinker voorafgegaan, in 't onz. enkelvoud, blijven vóór de meeste medeklinkers weg. *Mij kleed, e schoo kleed, mijn ou kleed.*

27. — *Over den genitief.* — Wanneer de zelfstandig naamw. of de voornaamwoorden als bepaling van bezitting vooraan komen, staan zij in 't algemeen, niet in den genitief, maar

worden, met of zonder hunne bijvoeglijke naamwoorden, in den gewonen vorm gezet die door het passend bezittelijk bijvoeglijk naamwoord gevolgd is. *De meester zijn huis, de honden hulder kot, de blom heur blaren; den deze zijn broek, de die heur kleed; Jan zijnen hond.*

Wanneer in 't geschrevene het bepaalde woord een aanwijzend voornaamwoord is en de bepaling van bezitting een zelfst. naamw. met een bezitt. bijvoeglijk naamw., bestaat er nog eene andere omschrijving. Het zelfstandig naamwoord komt vooraan in den gewonen vorm en is gevolgd van het passend bezittelijk voornaamwoord. Het huis mijner ouders, dat mijner ouders = *mijn ours 't hulder*. De hof mijns broeders, die mijns broeders = *mijn broer de zijnen*.

Nochtans, alle persoonsnamen, zoo eigen als gemeene, kunnen den genitief enkelvoud hebben, wanneer zij het bepaalde woord voorafgaan. Hij wordt gemaakt met bijvoeging van *es (ens)* of *s*, wanneer het bepaalde woord vrouwelijk of onzijdig is, — van *ezen (enzen)* of *zen* wanneer het bepaalde woord mannelijk is. *Pieters vrouw, Pieters kind, Pieterzen hof; Pietes (Pietens) vrouw, Pietes (Pietens) kind, Pietezen (Pietenzen) hof.*

Al de bijvoeglijke naamwoorden die het zelfstandig naamwoord dan voorafgaan, staan in den gewonen vorm. *Mijne zeuns vrouw, mijne zeuns kind, mijne zeunzen hof.*

Die genitief wordt ook gebezigd 1° Achter *de* en *het*, als aanwijzende voornaamwoorden gebezigd voor *die* en *dat*, wanneer zij als bepaling eenen persoonsnaam hebben die alleen staat of van een bezittelijk bijvoeglijk naamw. voorafgegaan is. *Wienzen boek is dat? Pieterzen: die van Pieters; Rozes kleed is blauw, het Miekens is wit: dat van Miekens. Van wienzen hof spreekte? Van de mijn broers.*

2° Volstrekt, met het bezeten voorwerp onderverstaan, om den bezitter aan te duiden. *Wiens boor is dat? De schrijnwerkers; — wiens kleed ligt daar? Miekens.*

Aanmerking. — Meest altijd heeft men, in deze twee gevallen, den genitief op *s (es, ens)*, zelden dien op *ezen (enzen)*. *Van wienzen hof spreekte? Van mijn broerzen, meest van mijn broers.*

3° De genitief op *s (es, ens)* komt nog volstrekt voor in de persoonsnamen, met de voorzetsels van plaats. In deze uitdrukkingen beoogt men de plaats aan te wijzen, niet van den persoon, maar van diens eigendom, werkplaats of gewoon verblijf. *Naar Janne(n)s, rechtover Siffers, voorbij den burgemeesters, nevens de kosters, enz..*

4° *Elk elkeen, elkendeen, ieder, iedereen, alleman, iemand, niemand* en *wie* (vragend of betrekkelijk) hebben ook dien genitief volgens de hooger gegeven regels. *Elks, elkeens, elkendeens, ieders, iedereen, allemans, ieman(d)s, nieman(d)s, wies, wiens huis; — elkzen (elkezen), elkeenzen, elkendeenzen, iederzen, iedereenzen, allemanzen, ieman(d)zen, nieman(d)zen, wiezen, wienzen hof.*

Aanmerkingen. — 1° Wanneer, *wie*, betrekkelijk, op een vrouwelijk of een onzijdig naamwoord terugziet, is de vorm dezelfde. *De vrouw wienzen man...; het kind wienzen hoed.*

2° Met *wie* wordt de genitief *altijd* gebezigd.

3° De genitief meervoud op *en* is soms ook te hooren bij persoonsnamen die door een mannel. zelfst. naamwoord gevolgd zijn. *Uw ou(de)rzen stiel; de Van Havermaetezen naam is in 't land van Waas goed gekend.*

4° De genitief meervoud van 't betrekkelijke *wie* is *wies (wiens)*, en *wiezen (wienzen)*. *De menschen van wies (wiens) huis, van wiezen (wienzen) hof de verkooping plaats had.*

28. — De persoonlijke voornaamwoorden worden volgender wijze verbogen. Enkelvoud. — Nom. : *ik, ek, 'k; gij, ge, — de; i, en, — hij, — zij, ze, — het, — et (ent), t.* Genit. :

mijns, mijns; ou(w)s; zijns, zijns, — heurs, — s, — zijns, zijns. Dat.: *mijn, mij, me, ; ou; hem, — en, — heur, — ze, — hem, het, — et (ent), t.* Accusat.: *mij, me; ou; hem, — en, — heur, — ze, — het, — et (ent), t.*

Meervoud. — Nom.: *wij, we, me (men), wijlder; gij, gijlder, ge, — de; zij, zijlder.* Genit.: *ons; ulders; huldere.* Dat.: *ons; ulder; hulder.* Accus.: *ons; ulder; hulder; — ze.*

Aanmerkingen: — 1° *I* is, buiten Temsche, niet veel gekend.

2° *Mijn*, datief, is meest eigen aan Doel.

3° De *n* in *mijns, zijns* en *ent* is bij sommigen te hooren, bij anderen niet.

Hetzelfde dient gezegd van *n* in *ens, enzen*, uitgang der persoonsnamen, en in *wiens, wienzen*.

4° De genitief is te hooren in *mijns (ouws, zijns, heurs, ons, ulders, huldere.) zelfs zijn, être émancipé*, en in *mijns (ouws, enz.) gelijke niet hebben*.

5° *S* komt maar voor in enkele uitdrukkingen. *Zij zijn s eens, être d'accord; van s gelijke, pareillement.*

6° *En*, toonloos, leeft nog in den mond van oude ongeleerde menschen. *Heeft hij dat gedaan? — Jaan (ja en). Ik zalen ne slag geven dat hij ronddraait. Ik zalen ein (hebben).*

29. — Wij hebben staande uitdrukkingen met den sterken genitief en bijzonderlijk, met den ouden datief. Zulke zijn: *Uit den ruwen, met der haaste, in zijnen lichte (lumière), in den donkeren, bij der hand, bij de(n) werk(e), van de(n) jaar(e), uit der hand, op den harten (harde), in zijnen zotten, uit den kwaden, ijlshands, uit der oogen, uit der herten, met der tijd, van en uit den huize, in den beginne, met den anderen, met den eenen, op heeter daad om der wille, op den ende, in den eersten, meegaanderhand, bij de(n) vieren, naar den diepen, uit den Oosten, uit den vreemden, met den vroegen, in den laten, met den uitkomen, na den eten.*

Aanmerkingen. — 1° De bijvoeglijke naamw. zelfst. gebruikt, gelijk uit verscheiden dezer voorbeelden blijkt, worden, niet als zelfst. naamw., maar als bijv. naamw. verbogen. *Nen zieken, veel zieke bezoeken.*

2° Sommige dezer uitdrukkingen zijn deels afgeknot. *Van de jaar, bij de werk, enz..*

3° Eenige dezer datieven deden door sommigen onzijdige zelfst. naamw. van het mannelijk geslacht maken. Vandaar: *de Westen brengt veel regen aan, enz..*

OVER DE VERVOEGING.

30. — De hulpwerkwoorden. **A) Zullen (zillen).**

TEGENWOORDIGE TIJD.	ONVOLM. VERLEDEN TIJD.
Ik <i>zal</i> (<i>zak</i> = zal ik).	Ik <i>zou</i> , <i>zoun</i> .
Gij <i>zult</i> , <i>zilt</i> , <i>zalt</i> , <i>zulde</i> ; (<i>zulle</i> = zult de).	Gij <i>zoudt</i> , (<i>zoude</i> = zoudt de).
Hij <i>zal</i> , (<i>zalen</i> = zal en).	Hij <i>zou</i> , (<i>zoun</i> = zou en).
Wij en zij <i>zullen</i> , <i>zillen</i> , (<i>zumme(n)</i> = zullen we).	Wij en zij <i>zoun</i> , <i>zouwen</i> .

B) Worren.

TEGENWOORDIGE TIJD.	ONVOLM. VERLEDEN TIJD.
Ik <i>wor</i> , <i>word</i> .	Ik <i>wier</i> , <i>wierd</i> .
Gij <i>wordt</i> , (<i>worde</i> = wordt de).	Gij <i>wierdt</i> , (<i>wierde</i> = wierdt de).
Hij <i>wordt</i> , (<i>worten</i> = wordt en).	Hij <i>wier</i> , <i>wierd</i> , (<i>wieren</i> , <i>wierten</i> = wier en).
Wij en zij <i>worren</i> .	Wij en zij <i>wieren</i> , <i>wierden</i> .

C) Hebben (Hemmen) en ein.

TEGENWOORDIGE TIJD.	ONVOLM. VERLEDEN TIJD.
Ik <i>heb</i> , <i>hem</i> , <i>he</i> , — <i>ein</i> , <i>ei</i> .	Ik <i>had</i> , <i>ha</i> , — <i>a</i> , <i>aan</i> .
Gij <i>het</i> , <i>he</i> , (<i>hedde</i> = hebt de) — <i>eit</i> , <i>ei</i> , (<i>eide</i> = eitde).	Gij <i>hadt</i> , <i>haat</i> , <i>ha</i> , (<i>hade</i> = haat de), — <i>aat</i> , <i>a</i> , (<i>ade</i> = aat de).
Hij <i>heet</i> , <i>hee</i> , (<i>heeten</i> = heet en) — <i>eit</i> , <i>ei</i> , (<i>eiten</i> = eit en).	Hij <i>had</i> , <i>ha</i> , (<i>haan</i> = ha en) — <i>a</i> , (<i>aan</i> , <i>aaten</i> = a en).
Wij en zij <i>hebben</i> , <i>hemmen</i> , — <i>ein</i> .	Wij en zij <i>hadden</i> , <i>haan</i> , — <i>aan</i> .

D) Zijn.

TEGENWOORDIGE TIJD.	ONVOLM. VERLEDEN TIJD.
Ik <i>ben</i> , <i>be</i> , — <i>zijn</i> , <i>zij</i> .	Ik <i>was</i> , <i>waar</i> .
Gij <i>zijt</i> , <i>zij</i> , (<i>zijde</i> = zijt de).	Gij <i>waart</i> (<i>waarde</i> , = waart de).
Hij <i>is</i> , <i>es</i> , (<i>heis</i> = hij is), (<i>isen</i> = is en).	Hij <i>was</i> , <i>waar</i> , (<i>wasen</i> , <i>waren</i> = was en, waar en).
Wij en zij <i>zijn</i> .	Wij en zij <i>waren</i> .

E) Wezen. — De vormen van *wezen*, die de spraakkunsten nevens die van *zijn* geven, worden hier nooit gebezigd. Dus zijn van *wezen* niet gekeud: de gebiedende wijze, de tegenwoordige tijd van de bijvoegende wijze, van de onbepaalde en van het deelwoord. *Geweest* wordt, algemeen, met *hebben*, niet met *zijn* vervoegd: *ik heb ziek geweest* (gewist). *Geweest* beteekent dikwijls *gegaan*; dan, als het van eene onbepaalde wijze gevolgd is, wordt het bij velen *weest* (wist), ja, *weesten* (wisten). *Ik heb dien boek weest halen; wat hedde gij daar weesten doen?*

31. — Aantoonende wijze. — A) Tegenwoordige tijd. De eerste persoon enkelv. is, in 't algemeen, gelijk in de spraakkunst, de stam of de eerste hoofdvorm van het werkwoord. Nochtans *gaan*, *staan*, *zien*, *doen* en eenige andere wier stam, volgens de plaatselijke uitspraak, op eenen klinker eindigt, nemen gewoonlijk tot dien persoon den

vorm der onbepaalde wijze vóór eenen klinker en vóór *b, d, h, t*. Ik gaan bakken, drinken, hooren, tellen. Gaan ik? staan ik? zien ik? doen ik? schreen ik?

Aanmerking. — Ik wordt dikwijls *k* en maakt dan, achter het werkwoord komende, bij velen, met den stam één woord uit. Ziek? doek? schreek?

De tweede persoon enkel- en meervoud, en de derde persoon enkelvoud zijn altijd gelijk, behalve in kunnen, meugen, zullen en zijn. Willen geeft *gij* en *hij* wilt.

De eind-*t*, die deze personen kenmerkt, blijft weg 1° Wanneer zij onmiddellijk door eenen klinker voorafgegaan is, en onmiddellijk gevolgd door gelijk welken medeklinker, behalve *h*. *Gij zie blak, klaar*.

Is die aanstonds volgende medeklinker *d, g, v* of *z*, dan wordt de *t* vergoed, door het verscherpen dier letters. *Gij zieteur* (ziet door) *alles*; *gij zie choed, feel, swart*.

2° Bij velen, wanneer zij voorafgegaan is van *b, f, g, k, l, m, p*, en gevolgd van gelijk welken medeklinker, behalve *h*. *Gij schrijf beter, klein, leesbaar, mij*.

Weer wordt de *t* vergoed, door het verscherpen der onmiddellijk volgende *d, g, v, z*. *Hij schreef choed, feel seer*.

3° Wanneer zij gevolgd is door het aanhangend voornaamwoord *de*. *Doede* = doet de; *hoorde* = hoort de.

4° Wanneer zij voorafgegaan is door eenen klinker en gevolgd van het aanhangend voornaamwoord *et, t*. *T* gevolgd van *et*, wordt dan bij de meesten *nt*, en, langs den waterkant, zeer veel *get*. *Hij doetet* = doet, *doeget*; *schreitet*, *schreitet* = schreent, *schreeget*?

Et of *get* komen ook achter den 1sten pers. enkelv. van den tegenw. en den verleden tijd, en achter den 3^{den} van den verleden tijd, wanneer die op eenen klinker uitgaan. *Ik zieget* = zie het; *ik, hij deent, deget* = ik, hij dee het.

5° Wanneer zij voorafgegaan is van een vollen medeklinker en gevolgd van het aanhangend *et, t* — *et* wordt dan bij sommigen *et*, bij anderen *ent*. *Gij vullent, binnent, vullent, binnent*; *hij kuischent, stootent, kuischet, stootet*; *klinket nie, zoo botsent*.

De 1ste en de 3de persoon meervoud eindigen op *en*. *N* in *en* verdwijnt, *en* wordt *n*, volgens de regels die wij hooger gaven. Z. bl. 14, n° 26, en bl. 19, n° 33.

Wanneer de *n* van den 1sten persoon onmiddellijk van *we* gevolgd is, wordt, door gelijkmaking, *nwe, me*, en bij velen, als het volgend woord het toelaat, *men*. *Doeme(n)* = doen we; *game(n)* = gaan we; *schreeme(n)* = schreien we; *valleme(n)* = vallen we; *zingeme(n)* = zingen we. Ja, uit *willeme(n)* is, bij velen, *wimme(n)* gegroeid, uit *zulleme(n)* of *zilleme(n)*, *zumme(n)* en *zimme(n)*, en uit *kunne(n)*, *kumme(n)*.

32. — B) Onvolmaakt verleden tijd 1° in de gelijkvloeiende werkwoorden. — Wanneer het voornaamwoord onderwerp enkel vooraan komt, zijn al de personen aan malkander gelijk en gaan uit op *de(n)* of *te(n)*. *Ik maakte(n)*, *gij maakte(n)*, *hij maakte(n)*, *wij* en *zij maakte(n)*.

Soms wordt achter *en* nog de slepende *e* gevoegd. *Ik maakte(n)e*. Z. bl. 19 n° 33.

Wanneer een voornaamwoord onderwerp het werkwoord onmiddellijk volgt of, liever, aanleunend is, dan voegt men achter den stam *d* of *t*, gevolgd van *eken, ekikken*, voor den 1sten persoon enkelv. van *egen, ende, ene, enegij, en, engij*, voor den 2^{den} enkelv. en meerv.; *en, eni, enhij, e(n)zij, e(n)ze, e(n)zexit, e(n)t*, voor den 3^{den} enkelv.; *eme(n), emewij, emewijlder*, voor den 1sten meerv.; van *egen, ende, ene, enegijlder, en, engijlder*, voor den 2^{den} meerv., en van *enze, enzijlder, enzexitlder*, voor den 3^{den} meerv. Dat geeft ons de vormen: (*ik*) *leerdeken, (ik) leerdekikken; ge leerdegen, leerde(n), (ge) leerde(n), (ge) leerdene(n), (ge) leerdene(n), (ge) leerdene(n), (ge) leerdene(n)*; (*hij*) *leerdeni, hij leerdenhi, (ze) leerde(n)zij, leerde(n)ze, leede(n)zexit, leerde(n)t*; (*wij*) *leerdelme(n), (wij) leerdelmewij, (wij) leerdelmewijlder*; (*ge*) *leerdegen, leerde(n), (ge) leerdene, (ge) leerdene(n), (ge) leerdene(n), (ge) leerdene(n)*; (*ze*) *leerdenzijlder, leerdenze, (ze) leerdenzijlder, (ze) leerdenzexitlder*.

Bij enkelen komt de uitgang *degen*, *tegen* in alle personen voor. *Ik wildegen*, *zij danstegen*.

33. — 2° In de ongelijkvloeiende werkwoorden. Alles in de uitgangen is hier gelijk aan de geschreven taal, behalve a) dat de 1ste persoon enkelvoud, wanneer hij op eenen klinker eindigt, bij sommigen *n* bijneemt om eene gaping te vermijden: *deen ik* = *dee ik*; b) dat de 3de enkelv. eene *t* bijkrijgt, als hij op eenen klinker eindigt en gevolgd is van *hij*, *i*, *en*, *ja*, te Lokeren, als het volgende woord met eenen klinker begint; *aat hij* = *a hij*; *hij vloogt aan zijnen hals*.

Wat wij zeiden, in den tegenwoordigen tijd, over *k*, *me(n)* en *t*, geldt evenveel voor den onvolmaakt verleden tijd. *Deek* = *dee ik*; *zoume(n)* = *zouden we*; *gij zaget* = *gij zaagt het*.

34. — Straks geven wij de lijst van de hoofdvormen der ongelijkvloeiende en onregelmatige werkwoorden.

35. — In den volmaakt en meer dan volmaakt verleden tijd der aantoonende en der bijvoegende wijze, in den betrekkelijk toekomstenden der aantoonende, en in den verleden der voorwaardelijke wijze, wordt door velen *gehad* overbodig bij het hulpwerkwoord *hebben* gebezigd. *Ik heb* en *had daar geweest (gehad)*; *ik zal* en *zou daar geweest (gehad) hebben*.

36. — De personen der gebiedende wijze worden gemaakt juist gelijk dezelfde personen van den tegenwoordigen tijd der aantoonende wijze. Men maakt geen verschil tusschen het enkel- en het meervoud van den 2^{den} persoon.

Nochtans, de eind-*t*, buiten de hoogergegeven gevallen, blijft nog weg, 1° wanneer het werkwoord samengesteld is met een voorzetsel dat den klemtoon heeft: *keer om*, *kom aan*; 2° in *kom* en *ga*, verbonden met eene andere gebiedende wijze, waar de geschreven taal de onbepaalde wijze bezigen zou: *kom en zoekt* = *komt zoeken*; *ga en zingt* = *gaat zingen*.

37. — De vormen der bijvoegende wijze zijn gelijk aan die der aantoonende. Het gebruik dier wijze komt enkel duidelijk voor in het werkwoord *zijn*.

Men bezigt ze 1° in gewone wenschen, waar de hoofdzin meest altijd verzwegen is. *God zij gedankt*; *God zij geloofd*.

2° In voorwerpszinnen die van *wenschen* en *willen* afhangen. *Ik wou*, *ik wenschte dat hij gekozen waar*.

3° In de voorwaardelijke zinnen zonder voegwoord. *Ware ik in uwe plaats*, *ik zou zwijgen*.

4° Met de voorwaardelijke voegwoorden *dat*, *al*, en met *alsof (gelijkof)*. *Da'k in uw plaats waar*, *ik zou zwijgen*; *ik zal 't hem zeggen*, *al ware hij nog zoo kwaad*; *hij leeft alsof (gelijkof) hij 'nen baron waar*.

5° Om de voorwaardelijke wijze te vervangen. *Had ik meugen vertrekken*, *ik waar al lang weg*; *had het geen maneschijn geweest*, *hij waar zeker in 't water gevallen*.

38. — In aanhalende voorwerpszinnen wordt de verleden voor den tegenwoordigen tijd der voorwaardelijke wijze gebezigd. *Ik meende gisteren dat het dezen morgen zou geregend hebben*.

39. — De toekomstende tijd van de onbepaalde wijze en van het deelwoord worden nooit gebruikt.

40. — De werkwoorden komen dikwijls voor met den uitgang *ens (ns)*. Deze vormen 'gelden soms 1° voor bijwoorden. *Proppens vol*, *rechtstaans springen*, *iets lachens of meenens zeggen*.

2° Voor eene onbepaalde wijze die het geheel uitdrukt. *Drij uren gaans*, *veel beziens hebben*, *te weinig spelens hebben*, *met iemand geen uitstaans hebben*.

De genitief, in sommige dier uitdrukkingen, is, bij uitbreiding, of schijnt, bij ellipse, op andere naamvallen overgegaan. *Tot ziens, iemand kennen van aanziens, slapens vragen, kijkens krijgen.*

3° Voor losse genitieven, gelijk in *langst levens, langst bezens.*

4° Voor een gebod, eene plicht, ook, voor eene vraag om een recht te bekomen, bijzonderlijk in de spelen. (*Het is*) *herdoens, herheulens, herdeelens*: het is te herdoen, te herheulen, te herdeelen, er moet herdaan, herheuld, herdeeld worden; *kuischens! ruimens!* = ik vraag het recht om alles wat in mijne baan ligt, weg te kuischen of te ruimen.

Aanmerkingen. 1° Bij zulke die eene plicht uitdrukken, komt somwijlen *van*. *Het is hier niet (van) meugens, maar (van) moctens.*

2° Bij die waar een recht gevraagd wordt, staan de bepalingen achteraan. *Hoogens niet!* Door dit wordeken *niet* wordt het recht afgeweerd.

3° Van veel der vormen op *ens* worden zelfst. naamwoorden gemaakt, voorafgegaan van *in* en het passend bezittelijk bijvoegl. naamw. van het onzijdig geslacht. *Ik ben in mijn verliezens* (verliezers) = in het uur, den tijd van het verliezen. De meiskens, in het bikkelspel, zijn *in hun neerleggens, rechtzettens, mingeldemangelkens, mondjekussens, vuistenpakkens, tikketakkens* en *in hun hertekloppens.*

4° Wij hebben reeds hooger gezegd dat *ens* veel *ers* wordt: *winders of verliezers*; en dat men aan de besproken vormen, met weggelaten *s*, den verkleinenden vorm op *kens* geeft. *Kindje, gij zijt tegenwoordig in uw slapenkens* (slaperkens).

41. — Achter *al* volgt gemeenlijk het werkwoord op *ende*; somwijlen toch is enkel en te hooren. *A(l) zingen langs de straat loopen; zij liep a(l) schreeënde over straat.*

Menig tegenwoordig deelwoord, als hoedanigheidswoord gebezigd, komt met eigenaardige beteekenis voor. *Loopend, zittend, bukkend werk; spittende land,* enz.... *Z. Idioticon.*

LIJST DER ONGELIJKVLOEIENDE EN ONREGELMATIGE WERKWOORDEN.

Bakken — bakte — gebakken.	Binden (binnen) — bon, bond (1) — gebonnen.
Bannen — bande — gebannen.	Blazen — bloos, blaasde — geblozen, geblazen.
Bederven — bedierf, bedorf — bedorven.	Blijken — bleek — gebleken.
Bedriegen — bedroog — bedrogen.	Blijven — bleef — gebleven.
Beginnen — begost — begost.	Blinken — blonk — geblonken.
Behagen — behoog, behaagde — behagen, behagen.	Borsten — borstte — geborsten.
Belij(d)en — belee(d) — beleden.	Bra(d)en — braadde — gebra(d)en.
Benij(d)en — benijdde, benee(d) — bene(d)en, benijd.	Breiën — bree — gebreen.
Bergen — bergde, borg — gebergd, geborgen.	Breken — brak, brook, — gebroken.
Bevelen — beveelde, bevoel — bevolen.	Bringen — brocht, brong — gebrocht, gebrongen.
Bewegen — bewoog — bewogen.	Brou(we)n — brou(w)de — gebrou(w)d, gebrou(we)n.
Bezwijken — bezweek — bezweken.	Buigen — beug, hoog — gebeugen, gebogen.
Bidden — bidde (biddege) — gebe(d)en, gebid.	Buizen (drinken) — buisde, beus — gebuisd, gebeuzen.
Bieden (been) — beedde, boo — geboon (sch. o.)	Delven — delfde, dolf — gedelfd, gedolven.
Bijten — beet — gebeten.	

(1) De *d* in *bon*, gelijk in andere werkw. op *nd* (*m*), verschijnt dikwijls als 't volgend woord met eenen klinker of met *h* aanvangt.

Denken (dinken) — docht — gedocht.	Kiezen — koos — gekozen.
Deugen — deugde, docht, doog — gedeugen, gedocht.	Kijken — keek — gekeken.
Dingen (zeer weinig gebezigd) — dong — gedongen.	Kijven — keef — gekeven.
Doen — doo, dee, deed, dong, ding — gedaan, gedoo (zachte o).	Klagen — kloog, kloeg, klaagde — geklogen, geklaagd.
Dorschen — dorschte — gedorscht, gedorschen	Klieven — kloof — gekloven.
Dougen — doog — gedogen.	Klimmen — klom — geklommen.
Dragen — droog, droeg, dreeg — gedragen, gedrogen, gedregen.	Klinken — klonk — geklonken.
Draven — draafde — gedraafd, gedraven, gedroven.	Knagen — knoog, knaagde — geknogen, geknaagd.
Drijven — dreef — gedreven.	Komen, kommen — kwam, kwamp — gekomen, gekomen.
Drinken — dronk — gedronken.	Koopen — kocht — gekocht.
Dringen (weinig gebez.) — drong — gedrongen.	Krijgen — kreeg — gekregen.
Druipen (meest druppen) — dreup, droop — gedreupen.	Krijschen — kreesch — gekreschen.
Drummen — drumde, drom — gedrumd, gedrommen.	Krimpen (krempen) — kromp — gekrompen.
Duiken — deuk, dook — gedeuken, gedoken.	Kruipen — kreup, kroop — gekreupen, gekropen.
Dunken (dinken) — docht — gedocht.	Kruisen (plagen) — kruiste, kreus — gekruist, gekreusen.
Durven (darven, derven) — dierf, durfde — gedurven, gedurfd, gederven.	Kuischen — keusch, kuischte — gekeuschen gekuischt.
Dwingen — dwong — gedwongen.	Kunnen, keunen — kost — gekunnen, gekeunen.
Ein — a.	Kwellen — kwelde, kwol — gekweld, gekwollen.
Eten — at — g(e)ëten.	Kwijten — kweet — gekweten.
Fluiten — fleut — gefleuten.	Lachen — lachte — gelachen.
Gaan — goo, gong, ging — gegoon (z. o), gegaan.	La(d)en — laadde — gela(d)en.
Gapen — gaapte, goop — gegaapt, gegopen.	Laten — liet, loot — gelaten, geloten.
Gelden (gellen) — gol, gold — gegollen.	Leggen — lei, lee — geleid, geleed, geleen (z. e).
Genezen — geneesde, genas — genezen.	Lezen — leesde, las — gelezen.
Genieten — genoot — genoten.	Liegen — loog — gelogen.
Geven — gaf — gegeven.	Liggen — lag — gelogen.
Gieten — goot — gegoten.	Lij(d)en — lee(d) — gele(d)en.
Graven — graafde, groof — gegraven, gegroven.	Lijken (gelijken) — geleek — gekeken.
Grijpen — greep — gegrepen.	Loopen — liep — geloopen.
Hangen — hong, hing — gehangen, gehongen.	Luiken (vlechten) — leuk — geleuken.
Hebben (hemmen) — had, ha — g(e)had.	Luizen — leus, luisde — geleuzen, geluisd.
Heeten — heette — geheeten.	Maken — maakte, mook — gemaakt, gemoken.
Heffen — hof, hefte, hief — gehoffen.	Malen — maalde — gemalen.
Helpen — hielp, help — geholpen.	Mazen — maasde, moos — gemaasd, gemozen.
Hijgen — heeg — g(e)hegen.	Melken — molk, melkte — gemolken.
Hijtschen (hijzen) — heesch (hees) — g(e)heschen, (g(e)hezen).	Meten — meette (meettege) — gemeten.
Hou(de)n — hiel, hield, houdde — g(e)hou(de)n.	Mij(d)en — mijdde, mee — gemijd, geme(d)en.
Jagen — joog, jaagde — gejogen, gejagen, gejaagd.	Mijken — mijkte, meek — gemijkt, gemeken.
Kerven — kerfde, korf — gekerfd.	Moeten — moest, most, mocht — gemoeten, gemoest.
	Mogen (meugen) — mocht, most — gemeugen.
	Muizen — muisde, meus — gemuisd, gemeuzen.

- Nemen — nam namp — genomen.
 Nijpen — neep — genepen.
 Noemen — noemde — genoemd, genomen.
 Omkragen — omkraagde, omkroog — omkraagd, omkrogen.
 Onderschragen — onderschraagde, onderschroog — onderschraagd, onderschrogen.
 Ontginnen — ontgon — ontgonnen.
 Plagen — plaagde, ploog — geplaagd, geplogen.
 Plegen — placht, plocht — gepleegd, geplogen.
 Pleiten — pleet, pleitte — gepleten, gepleit.
 Pluizen — pluisde, pleus — gepluisd, gepleuzen.
 Plukken — plok, plukte — geplokken, geplukt.
 Prijzen — Prees — geprezen.
 Ra(d)en — raadde — gera(d)en.
 Ragen — raagde, roog — geraagd, gerogen.
 Rapen — raapte, roop — geraapt, geropen.
 Razen — raasde, roos — geraasd, gerozen.
 Reizen — rees, reisde — gerezen, gereisd.
 Rekken — rok, rekte — gerokken, gerekt.
 Rieken — rook — geroken.
 Rij(d)en — ree, reed — gere(d)en.
 Rij(g)en — ree — gereen.
 Rijzen — rees — gerezen.
 Roepen — riep, roop — geroepen, geropen.
 Ruischen — ruischte, reus — geruischt, gereuschen.
 Ruiven — reuf — gereuven.
 Schaven — schaaftde, schoof — geschaafd, geschoven.
 Schee(d)en — scheidde — geschee(d)en.
 Schelden (schellen) — schol, schold — geschollen.
 Schenden (schennen) — schon — geschonnen.
 Schenken (schinken) — schonk — geschonken.
 Scheppen (*eréer*) — schiep — geschapen.
 Scheren — schoor — geschoren.
 Schieten — schoot — geschoten.
 Schijnen — scheen — geschenen.
 Schijten — scheet — gescheten.
 Schillen (*schelen*) — schol — geschollen.
 Schrijven — schreef — geschreven.
 Schuilen — schuilde, scheul — geschild, gescheulen.
 Schuiven — scheuf — gescheuven, geschoven.
 Slagen (slaan) — sloo, sloog, sleg, sloeg — geslagen, geslegen, geslogen, gesloon (z. o.).
 Slapen — sliep, sloop — geslapen, geslopen.
 Slechten — slechte, slocht — geslecht, geslochten.
 Slijpen — sleep — geslepen.
 Slijten — sleet — gesleten.
 Sluiten — sleut — gesleuten, gesloten.
 Sluiven (slooven) — sluisde, sleuf — gesluisd, gesleuven.
 Smelten — smolt — gesmolten.
 Smijten — smèet — gesmeten.
 Snij(d)en — snee — gesne(d)en.
 Snuiten — sneut — gesneuten.
 Snuiven — sneuf — gesneuwen, gesnoven.
 Spannen — spande — gespannen.
 Spijten — speet — gespeten.
 Spinnen — spon — gesponnen.
 Splijten — spleet — gespleten.
 Spougen, spou(w)e(n) — spoog, spou(w)de — gespogen, gespou(w)d, gespou(w)e(n).
 Spreken — sprak — gesproken.
 Springen — sprong — gesprongen.
 Spruiten — spreut — gespreuten.
 Staan — stoo, ston, stond, stong sting — gestaan, gestoon (z. o.).
 Steken — stak, stook — gestoken, gesteken.
 Stelen — steelde — gestolen.
 Sterven — stierf, storf — gestorven.
 Stijgen — steeg — gestegen.
 Stijven — steef — gesteven.
 Stinken — stonk — gestonken.
 Stooten — stootte — gestooten, gestoot.
 Strij(d)en — stree — gestre(d)en.
 Strijken — streek — gestreken.
 Stuiken — steuk, stuike — gesteuken, gestuikt.
 Stuiven — steuf, stoof — gesteuven, gestuifd.
 Suizen — suisde, seus — gesuisd, geseuzen.
 Treffen — trof, trefte, — getroffen.
 Trekken — trok — getrokken.
 Tuiten — tuite, teut — getuit, geteuten.
 Vagen — voog — gevogen, gevaagd.
 Vallen — viel — gevallen.
 Vangen — ving, vong — gevangen.
 Varen (verandering veroorzaken) — vaarde — gevaren, gevaard.
 Vechten — vocht — gevochten.
 Verdrieten — verdroot — verdrotten.
 Verdwijnen — verdween — verdwenen.
 Veren (*naviguer*) — veerde — geveren, geveerd.
 Vergeten — vergat (vergeettege) — vergeten.
 Verhuizen — verheus, verhuisde — verheuzen.
 Verliezen — verloor, verloos, — verloren.
 Verslinden — verslond — verslonden.
 Vijzen — vees, vijsde — gevezen, gevijsd.

Vinden (vinnen) — von, vond — gevonden.	Wreken — wrook — gewroken.
Vlagen — vlagde, vloog — gevlaagd, gevlogen.	Wrijven — wreef — gewreven.
Vlechten — vlocht — gevlochten.	Wringen — wrong — gewrongen.
Vliegen — vloog — gevlogen.	Zagen — zaagde, zoog — gezaagd, gezogen.
Vou(we)n — vou(w)de — gevou(we)n, gevou(wd)	Zeggen — zei, zee — gezeld, gezeed, gezeen (z. e).
Vragen — vraagde, vroeg, vroeg, vrieg, — gevraagd, gevrogen.	Zenden (zennen) — zon, zond — gezonnen.
Vriezen — vrees — gevrozen.	Zien — zag — gezien.
Vrijen — vree — gevreen.	Zij(g)en — zee — gezeen.
Wasschen — waschte — gewasschen.	Zingen — zong — gezongen.
Wassen — waste — gewassen.	Zinken — zonk — gezonken.
Wegen — woog — geworpen.	Zinnen (weinig gebr.) — zon — gezonnen.
Werpen — wierp — geworpen.	Zoo(d)en — zoodde — gezo(d)en. (sch. o).
Werven — wierf — geworven.	Zoeken — zocht — gezocht.
Weten — wist — geweten.	Zouten — zoutte — gezouten.
Weven — weefde — geweven, geweeft.	Zuigen — zeug, zoog — gezeugen, gezogen.
. . . . . was — geweest.	Zuipen — zeup — gezeupen, gezopen.
Wijken — week — geweken.	Zullen — zou — . . . . .
Wijten — weet — geweten.	Zwelgen (zwilgen) — zwolg, zwelgde — ge- zwolgen.
Wijzen — wees — gewezen.	Zwellen (zwillen) — zwol — gezwollen.
Willen — wou, wilde — gewilllen, gewild.	Zwemmen — zwom — gezwommen.
Winden (winnen) — won, wond — gewonnen.	Zweren (etteren) — zwoor, zwoer — gezworen.
Winnen — won — gewonnen.	Zweren (eed doen) — zwoor — gezworen.
Worden (worren) — wier, wierd, wer(d) — geworren.	Zwerven — zwierf, zworf — gezworven.
	Zwijgen — zweeg — gezwegen.

STAALKENS VAN EIGEN ZINBOUW.

1. *Een engel van een kind. Eene slons van eene vrouw. Een sukkelaar van 'nen vent.*
Het eerste zelfst. naamw. geldt voor een hoedanigheidswoord : *een engelachtig kind.*
Deze wending behelst genegenheid, spot, afkeer of medelijden.
2. *Wat is mij dat nu? Wat deed hij mij? Dat is mij 't studentje!*
Mij, overbodig gebezigd; bevat verwondering, scherts of verachting.
3. *Smeren en niet ten onderen gaan, daar zit het hem in.*
Hem (onzijdig) wordt bij eenige eenpersoonlijke werkwoorden overbodig gebezigd.
4. *Die man, die gaat naar zijne dood. Uw meisjes, dat zal later niet deugen.*
Die en *dat* worden veel overbodig achter het onderwerp gebezigd.
5. *Het is te laat om ik dat nog te doen. In plaats van hij zelf dat werk té verrichten, lei hij het mij op.*
Persoonlijk voornaamwoord onderwerp, om reden van klaarheid, vóór de onbepaalde wijze in den nominatief uitgedrukt.
6. *De meester doet dat ook, de meester zelf doet dat.*
Bepalende woordjes gelijk *ook, zelf*, komen nooit vóór het bepaalde woord.
7. *Ik zeg ik dat, ik zal ik dat zeggen.*
Het herhaalde persoonlijk voornaamwoord onderwerp komt juist vóór en juist achter het werkwoord.
8. *Hij is den arm gebroken. Hij is den kop afgekapt. Hij is zijn geld afgepakt.*
Het doelwoord is hier als onderwerp, en het onderwerp als voorwerp gebezigd.

9. *Zacht hout schaaft gemakkelijk. Harde boter breekt moeilijk.*
Bedrijvende vorm voor lijdenden. Die wending is algemeen met bijwoorden die de goede of slechte geschiktheid van het onderwerp aanduiden om de daad van het werkwoord te ondergaan, zooals *licht, aangenaam, zacht, zoet, goed, schoon*, enz....
Voegt hierbij: *Die kerk zingt gemakkelijk, die stoel zit hard*, enz...
10. *Kinderen, werken en niet praten.*
Onbepaalde wijze gebezigd voor gebiedende.
11. *Vijf kinderen hebben en hun geen kruimelken brood kunnen geven!*
De onbepaalde wijze op haar eigen tot uitroep gebruikt.
12. Hoe zijt gij gevallen? — *Hij recht op mij afkomen en ik hem niet zien.* Hoe is hij verongelukt? — *Op de leer gaan, 'nen sport breken, vallen en niet meer opklimmen.*
De onbepaalde wijze verhalend gebezigd.
13. *Werken doet hij niet, maar slapen.*
Het eigenlijk gezegde vooraan in de onbepaalde wijze en gevolgd van *doen*, in den gepasten vorm. Die wending wordt gebezigd om op het werkwoord gezegde meer te kunnen steunen. *Werken doet hij niet* = hij werkt niet.
14. *Zingen dat hij doet! Braaf dat hij is! Rap dat hij loopt!*
Uitroepende zin met het eigenaardig *dat*, gebezigd tot sterke bevestiging. *Rap dat hij loopt!* hij loopt zeer rap.
15. *Of wij koude hebben! of het heet is!*
Uitroepen met *of*, geldende voor eene sterke bevestiging: *wij hebben zeer veel koude, het is zeer heet.*
16. Neemt dien zak mede. — *Kunnen!*
Kunnen voor *indien ik kon.*
Zoo ook *mogen, willen.*
17. *Ik heb twee kinderen dood en drij getrouwd.*
Dood en *getrouwd* gelden voor eenen hoedanigheidszin: *die dood zijn, die getrouwd zijn.*
18. *Zulle dat doen? — Ja ik, (jaak). Neen ik (neek).*
In 't antwoord wordt het voornaamwoord onderwerp van den ondervstenen zin gegeven.
Zoo ook *ja gij (jaag), ja hij (soms jaan), ja zij (jaas), ja het (jaat), ja wij (jaam).*
19. *Hebben zij dat gezeid, jaas?*
In de vraag wordt, bij sommigen, door *ja* of *neen*, het veronderstelde antwoord gegeven.

